

OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 20 listopada 1998 r.

**w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r.
— Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**

1. Na podstawie art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 483) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. — Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 26, poz. 185) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 października 1992 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 239),
- 2) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 1993 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 13, poz. 89),
- 3) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 listopada 1993 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 63, poz. 562),
- 4) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 czerwca 1994 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 47, poz. 379),

- 5) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 1994 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 62, poz. 545),
- 6) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 lutego 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 8, poz. 111),
- 7) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 18, poz. 213),
- 8) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 23, poz. 271),
- 9) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 sierpnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 46, poz. 514),
- 10) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 grudnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 1996 r. Nr 1, poz. 3),

- 11) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 lipca 1996 r. w sprawie zmiany uchwały — Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 43, poz. 419),
- 12) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 323),
- 13) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 września 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 58, poz. 558),
- 14) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 października 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 80, poz. 779),
- 15) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 kwietnia 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 10, poz. 181),
- 16) uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 483)

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst uchwały nie obejmuje:

- 1) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 października 1992 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 239), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem uchwalenia.”,

- 2) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 1993 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 13, poz. 89), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia uchwalenia.”,

- 3) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 listopada 1993 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 63, poz. 562), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem uchwalenia.”,

- 4) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 czerwca 1994 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 47, poz. 379), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem uchwalenia.”,

- 5) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 1994 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 62, poz. 545), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem uchwalenia.”,

- 6) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 lutego 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 8, poz. 111), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”,

- 7) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 18, poz. 213), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.”,

- 8) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 23, poz. 271), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.”,

- 9) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 sierpnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 46, poz. 514), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”,

- 10) art. 2 i 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 grudnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 1996 r. Nr 1, poz. 3), które stanowią:

„Art. 2. Do projektów ustaw określonych w art. 56l ust. 1 uchwały, o której mowa w art. 1, które zostały wniesione do Sejmu przed dniem wejścia w życie niniejszej uchwały i nie rozpoczęto ich pierwszego czytania, stosuje się przepisy niniejszej uchwały, z wyłączeniem warunku łącznego wniesienia projektów, określonych w art. 56l uchwały, o której mowa w art. 1.

Art. 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”,

- 11) art. 2 i 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 lipca 1996 r. w sprawie zmiany uchwały — Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 43, poz. 419), które stanowią:

„Art. 2. Postępowania w sprawach dyscyplinarnych posłów, wszczęte przed dniem wejścia w życie uchwały, toczą się aż do ich ostatecznego zakończenia według przepisów dotychczasowych.

Art. 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 1996 r., z wyjątkiem przepisu art. 1 pkt 6, który wchodzi w życie z dniem podjęcia.”,

- 12) art. 2 i 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 323), które stanowią:

„Art. 2. Tracą moc:

1) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 września 1995 r. w sprawie powołania Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia raportu o Polityce Regionalnej wraz z aneksem „Procesy Zróżnicowań Regionalnych w latach 1990–1994 oraz Zasady Polityki Regionalnej Państwa”,

2) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 września 1995 r. w sprawie wyboru składu osobowego Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia raportu o Polityce Regionalnej wraz z aneksem Procesy Zróżnicowań Regionalnych w latach 1990–1994 oraz Zasady Polityki Regionalnej Państwa.

Art. 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.”,

13) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 września 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 58, poz. 558), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem 17 października 1997 r.”,

14) art. 2 i 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 października 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 80, poz. 779), które stanowią:

„Art. 2. Do czasu powołania Komisji Etyki Poselskiej sprawy należące do jej zakresu działania rozpatruje Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich według przepisów dotychczasowych.

Art. 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.”,

15) art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 kwietnia 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 10, poz. 181), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”,

16) art. 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 483), który stanowi:

„Art. 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”

Marszałek Sejmu: *M. Płażyński*

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 listopada 1998 r. (poz. 618)

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 30 lipca 1992 r.

Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Rozdział 1

Pierwsze posiedzenie Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 1. 1. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu odbywa się w terminie oznaczonym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Pierwsze posiedzenie Sejmu otwiera Marszałek-Senior, powoływany przez Prezydenta spośród najstarszych wiekiem posłów.

Art. 2. 1.¹⁾ Posłowie na pierwszym posiedzeniu Sejmu składają ślubowanie według roty ustalonej w Konstytucji.

2. Marszałek-Senior przeprowadza złożenie ślubowania poselskiego oraz wybór Marszałka Sejmu przy pomocy powołanych przez siebie w tym celu, spośród najmłodszych wiekiem posłów, sekretarzy tymczasowych w liczbie niezbędnej do dokonania tych czynności.

3.²⁾ Ślubowanie poselskie odbywa się w ten sposób, że po odczytaniu roty każdy z kolejno wywołanych posłów, powstawszy, wypowiada słowo „ślubuję”. Poseł może dodać zdanie „Tak mi dopomóż Bóg”.

4. Posłowie nieobecni na posiedzeniu Sejmu oraz posłowie, którzy uzyskali mandat w czasie trwania kadencji, składają ślubowanie poselskie na pierwszym posiedzeniu, na którym są obecni.

5. (skreślony)³⁾.

²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. b) uchwały, o której mowa w przypisie 1.

³⁾ Przez art. 1 pkt 1 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 lipca 1996 r. w sprawie zmiany uchwały — Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 43, poz. 419), która weszła w życie z dniem 1 sierpnia 1996 r.

¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 września 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 58, poz. 558), która weszła w życie z dniem 17 października 1997 r.

Art. 2a.⁴⁾ 1. Wygaśnięcie mandatu posła z powodu odmowy złożenia ślubowania albo uchylania się od złożenia ślubowania Marszałek Sejmu stwierdza po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

2. Postanowienia Marszałka Sejmu w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła oraz obsadzenia mandatu opróżnionego ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 3.⁵⁾ 1. Po złożeniu przez posłów ślubowania Marszałek — Senior przeprowadza wybór Marszałka Sejmu.

2. Kandydata na Marszałka Sejmu może zgłosić co najmniej 15 posłów. Poseł może poprzeć tylko jedną kandydaturę.

3. Sejm wybiera Marszałka Sejmu bezwzględną większością głosów; wybór następuje w głosowaniu imiennym, chyba że Sejm postanowi inaczej.

4. Jeżeli zgłoszono więcej niż jednego kandydata, a w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości głosów, przed kolejnymi turami głosowania usuwa się z listy kandydatów nazwisko tego kandydata, który w poprzedniej turze uzyskał najmniejszą liczbę głosów. Jeżeli tę samą najmniejszą liczbę głosów uzyskało dwóch lub więcej kandydatów, przed kolejną turą głosowania usuwa się nazwiska tych kandydatów.

5. Jeżeli w wyniku zastosowania procedury określonej w ust. 3 i 4 nie dojdzie do dokonania wyboru, wybór Marszałka Sejmu przeprowadza się ponownie.

Art. 4. 1. Marszałek Sejmu obejmuje przewodnictwo obrad.

2. Sejm w drodze uchwały ustala liczbę wicemarszałków.

2a.⁶⁾ Projekt uchwały może wnieść co najmniej 15 posłów.

2b.⁶⁾ Do projektu nie stosuje się przepisów o terminie wniesienia i doręczenia projektów. Projekt uchwały rozpatruje się w jednym czytaniu.

3. Marszałek Sejmu zarządza wybory wicemarszałków Sejmu.

4.⁷⁾ Do wyboru wicemarszałków Sejmu stosuje się odpowiednio przepisy art. 3 ust. 2—5.

⁴⁾ Dodany przez art. 2 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

Art. 5. Sejm wybiera dwudziestu sekretarzy Sejmu. Wybór odbywa się łącznie, chyba że Sejm postanowi inaczej.

Art. 6. (skreślony)⁸⁾.

Art. 7. (skreślony)⁸⁾.

Rozdział 2

Posłowie

Art. 8. 1. Posła obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Sejmu oraz organów Sejmu, do których został wybrany. Na posiedzeniach Sejmu posłowie zajmują stałe, wyznaczone miejsca na sali posiedzeń.

2. Poseł może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych.

2a.⁹⁾ Poseł pełniący funkcję ministra lub sekretarza stanu nie może być członkiem komisji.

3. Udział posła w głosowaniach podczas posiedzeń Sejmu i w komisjach sejmowych jest jednym z jego podstawowych obowiązków.

4.¹⁰⁾ Obecność posła na posiedzeniu Sejmu potwierdzana jest na liście obecności wykładanej każdego dnia posiedzenia przez dwie godziny od rozpoczęcia obrad oraz poprzez potwierdzony wydrukami udział w głosowaniach. Lista obecności, po upływie czasu, na jaki została wyłożona, deponowana jest każdorazowo u Marszałka Sejmu.

4a.¹¹⁾ Poseł potwierdza swoją obecność na posiedzeniu komisji lub podkomisji podpisem na liście obecności.

5.¹²⁾ W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Sejmu lub komisji, poseł w miarę możliwości zawiadamia przed terminem posiedzenia odpowiednio Marszałka Sejmu lub przewodniczącego komisji, a następnie jest obowiązany w ciągu 7 dni usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność odpowiednio przed Marszałkiem Sejmu lub przewodniczącym komisji. Tryb składania usprawiedliwień określi Prezydium Sejmu.

⁸⁾ Przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 1993 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 13, poz. 89), która weszła w życie z dniem 14 marca 1993 r.

⁹⁾ Dodany przez art. 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 18, poz. 213), która weszła w życie z dniem 13 maja 1995 r., w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹¹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

5a.¹³⁾ Za przyczyny usprawiedliwiające niemożność wzięcia przez posła udziału w posiedzeniu Sejmu lub komisji bądź w głosowaniu uważa się:

- 1) chorobę albo konieczność opieki nad chorym,
- 2) wyjazdy zagraniczne lub krajowe z polecenia Sejmu, Marszałka Sejmu lub komisji, akceptowane przez Prezydium Sejmu,
- 3) zbieg posiedzeń komisji lub podkomisji, do których poseł należy, jeżeli brał udział w jednym z tych posiedzeń, a w razie zbiegu posiedzenia Sejmu oraz komisji lub podkomisji, z zastrzeżeniem art. 78 ust. 3 — wykonywanie funkcji posła sprawozdawcy lub zabieranie głosu na posiedzeniu Sejmu,
- 4)¹⁴⁾ urlop udzielony posłowi przez Marszałka Sejmu, z zastrzeżeniem ust. 9,
- 5) inne ważne, niemożliwe do przewidzenia lub nieuchronne przeszkody.

6. Informacje o nie usprawiedliwionych nieobecnościach posłów na posiedzeniu Sejmu lub komisji sejmowej są jawne.

7. (skreślony)¹⁵⁾.

8. (skreślony)¹⁵⁾.

9.¹⁶⁾ Poseł może z ważnych przyczyn zwrócić się do Marszałka Sejmu o udzielenie urlopu od wykonywania obowiązków poselskich; Marszałek Sejmu udziela urlopu w porozumieniu z prezydium klubu lub koła, którego poseł jest członkiem. Za czas trwania urlopu, dłuższego niż 14 dni, nie wypłaca się diety poselskiej.

10.¹⁷⁾ Dostęp posła do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową określają przepisy o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej. Poseł jest obowiązany do złożenia pisemnego zobowiązania zachowania tajemnicy w zakresie wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową, z którymi zapozna się w trakcie wykonywania mandatu. Zachowanie tajemnicy obowiązuje posła zarówno w czasie trwania mandatu, jak i po jego wygaśnięciu.

Art. 9. 1.¹⁸⁾ Posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby poselskie lub koła poselskie oparte na zasadzie politycznej.

2. Klub tworzy co najmniej 15 posłów.

3. Koło tworzy co najmniej 3 posłów.

4.¹⁸⁾ Poseł może należeć tylko do jednego klubu poselskiego lub koła poselskiego.

5.¹⁸⁾ Kluby poselskie lub koła poselskie mogą na zasadzie wzajemnych porozumień ustanawiać wspólną reprezentację w Konwencie Seniorów.

6. Posłowie mogą tworzyć w Sejmie zespoły zorganizowane na innych zasadach niż określone w ust. 1.

7.¹⁹⁾ Władze klubów poselskich, kół poselskich, zespołów oraz porozumień podają do wiadomości Marszałka Sejmu ich składy osobowe oraz regulaminy (statuty) wewnętrzne.

Art. 9a. (skreślony)²⁰⁾.

Rozdział 3

Organy Sejmu

Art. 10. Organami Sejmu są:

- 1) Marszałek Sejmu,
- 2) Prezydium Sejmu,
- 3) Konwent Seniorów,
- 4) komisje sejmowe.

Art. 11. 1.²¹⁾ Marszałek Sejmu:

- 1) stoi na straży praw i godności Sejmu,
- 2) reprezentuje Sejm,
- 3) zwołuje posiedzenia Sejmu,
- 4) przewodniczy obradom Sejmu,
- 5) czuwa nad tokiem i terminowością prac Sejmu i jego organów,
- 6) kieruje pracami Prezydium Sejmu i przewodniczy jego obradom,
- 7) zwołuje Konwent Seniorów i przewodniczy jego obradom,
- 8) nadaje bieg inicjatywom ustawodawczym i uchwałodawczym oraz wnioskom organów państwa skierowanym do Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu,

¹³⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. d) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 października 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 80, poz. 779), która weszła w życie z dniem 28 października 1997 r.

¹⁵⁾ Przez art. 1 pkt 2 lit. e) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹⁶⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 2 lit. f) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, oraz przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 23, poz. 271), która weszła w życie z dniem 15 czerwca 1995 r.

¹⁸⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 3 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹⁹⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 3 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, oraz przez art. 1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

²⁰⁾ Dodany przez art. 1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, a następnie uchylony przez art. 1 pkt 6 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

²¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

- 9) prowadzi sprawy z zakresu stosunków z Senatem,
- 10) prowadzi sprawy z zakresu stosunków Sejmu z parlamentami innych krajów,
- 11) przedstawia okresowe oceny wykonania przez organy administracji państwowej obowiązków wobec Sejmu i jego organów oraz postów; wnioski w tym zakresie przekazuje Prezesowi Rady Ministrów, prezydiom komisji sejmowych oraz postom,
- 12) udziela postom niezbędnej pomocy w ich pracy, w tym czuwa nad wykonaniem wobec postów przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne obowiązków określonych w ustawie o wykonywaniu mandatu posła i senatora,
- 13) sprawuje pieczę nad spokojem i porządkiem na całym obszarze należącym do Sejmu oraz wydaje stosowne zarządzenia porządkowe,
- 14) nadaje w drodze zarządzenia statut Kancelarii Sejmu,
- 15) ustala projekt budżetu Kancelarii Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich i Prezydium Sejmu oraz nadzoruje jego wykonanie,
- 16) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Sejmu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich,
- 17) powołuje i odwołuje zastępców Szefa Kancelarii Sejmu po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu,
- 18) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Sejmu.

2.²¹⁾ Marszałek Sejmu wykonuje także inne zadania przewidziane w Konstytucji i w ustawach.

3. Marszałka Sejmu w zakresie przez niego określonym zastępują wicemarszałkowie Sejmu.

Art. 12. Prezydium Sejmu tworzą Marszałek i wicemarszałkowie.

Art. 13.²²⁾ Prezydium Sejmu:

- 1) ustala plan prac Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,
- 2) ustala tak zwane tygodnie posiedzeń z wyprzedzeniem co najmniej 3-miesięcznym,
- 3) dokonuje wykładni Regulaminu Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich,
- 4) opiniuje sprawy wniesione przez Marszałka Sejmu,
- 5) organizuje współpracę między komisjami sejmowymi i koordynuje ich działania,

²²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

6) ustala zasady organizowania doradztwa naukowego na rzecz Sejmu i jego organów, powoływania doradców sejmowych oraz korzystania z opinii i ekspertyz,

7) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Sejmu.

Art. 14. 1. Porządek dzienny i termin posiedzenia Prezydium Sejmu ustala Marszałek Sejmu.

2. W posiedzeniach Prezydium Sejmu bierze udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Sejmu. Marszałek Sejmu może zaprosić na posiedzenie Prezydium Sejmu również inne osoby.

3. Z posiedzeń Prezydium Sejmu sporządza się protokół, który podpisuje Marszałek Sejmu. Protokół stanowi jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu posiedzenia Prezydium.

4. Prezydium Sejmu podejmuje uchwały większością głosów. W wypadku równej liczby głosów decyduje głos Marszałka Sejmu.

Art. 15. Konwent Seniorów jest organem zapewniającym współdziałanie klubów w sprawach związanych z działalnością i tokiem prac Sejmu.

Art. 16. 1.²³⁾ W skład Konwentu Seniorów wchodzi: Marszałek, wicemarszałkowie, przewodniczący lub wiceprzewodniczący klubów oraz przedstawiciele porozumień, o których mowa w art. 9 ust. 5, a także klubów parlamentarnych, jeśli reprezentują co najmniej 15 postów oraz kół parlamentarnych reprezentujących w dniu rozpoczęcia kadencji Sejmu osobną listę wyborczą.

2. W posiedzeniach Konwentu Seniorów bierze udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Sejmu.

3. Marszałek Sejmu z własnej inicjatywy bądź na wniosek członków Konwentu Seniorów może zaprosić na posiedzenie Konwentu inne osoby.

Art. 17. 1. Konwent Seniorów opiniuje w szczególności:

- 1) projekty planów prac Sejmu,
- 2) projekty porządku dziennego poszczególnych posiedzeń Sejmu i ich terminy,
- 3) wnioski co do trybu dyskusji nad poszczególnymi punktami porządku dziennego posiedzenia Sejmu,
- 4) wnioski co do wyboru przez Sejm jego organów,
- 5) zadania i przebieg pracy Kancelarii Sejmu,
- 6) inne sprawy przekazane przez Marszałka lub Prezydium Sejmu.

²³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 6 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, która weszła w życie z dniem 4 lipca 1996 r., oraz przez art. 1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

2. Konwent Seniorów zwołuje Marszałek Sejmu z własnej inicjatywy, z inicjatywy Prezydium Sejmu, na wniosek klubu reprezentowanego w Konwencie Seniorów lub grupy co najmniej 15 postów.

3. Z posiedzeń Konwentu Seniorów sporządza się zapis ustaleń.

Art. 18. 1. Komisje sejmowe są organami powołanymi do:

1) rozpatrywania i przygotowywania spraw stanowiących przedmiot prac Sejmu,

2)²⁴⁾ wyrażania opinii w sprawach przekazanych pod ich obrady przez Sejm, Marszałka Sejmu lub Prezydium Sejmu.

2.²⁵⁾ Komisje sejmowe są organami kontroli sejmowej w zakresie określonym Konstytucją i ustawami.

Art. 19. 1.²⁶⁾ Ustanawia się następujące komisje stałe:

1) Administracji i Spraw Wewnętrznych,

2) do Spraw Służb Specjalnych,

2a)²⁷⁾ do Spraw Kontroli Państwowej,

3) Edukacji, Nauki i Młodzieży,

4) Etyki Poselskiej,

5) Finansów Publicznych,

6) Gospodarki,

7) Integracji Europejskiej,

8) Kultury Fizycznej i Turystyki,

9) Kultury i Środków Przekazu,

10) Łączności z Polakami za Granicą,

11) Małych i Średnich Przedsiębiorstw,

12) Mniejszości Narodowych i Etnicznych,

13) Obrony Narodowej,

14) Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

15) Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa,

16) Odpowiedzialności Konstytucyjnej,

17) Polityki Przestrzennej, Budowlanej i Mieszkaniowej,

18) Polityki Społecznej,

19) Regulaminową i Spraw Poselskich,

20) Rodziny,

21) Rolnictwa i Rozwoju Wsi,

22) Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej,

23) Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji,

24) Spraw Zagranicznych,

25) Sprawiedliwości i Praw Człowieka,

26) Transportu i Łączności,

27) Zdrowia.

2. Przedmiotowy zakres działania komisji, o których mowa w ust. 1, określa załącznik do Regulaminu Sejmu.

3.²⁸⁾ Podziału części budżetowych pomiędzy komisje sejmowe dokonuje Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu, kierując się przedmiotowym zakresem działania komisji określonym w załączniku, o którym mowa w ust. 2.

Art. 20. 1. Sejm może powoływać i odwoływać komisje nadzwyczajne; powołując takie komisje, Sejm określa cel, zasady i tryb ich działania.

2.²⁹⁾ Przepisy ust. 1 stosuje się również do komisji powoływanych na podstawie art. 111 Konstytucji.

Art. 21. 1. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, w drodze uchwały, wybiera skład osobowy poszczególnych komisji.

2. Pierwsze posiedzenie komisji zwołuje i prowadzi Marszałek Sejmu; na posiedzeniu tym komisja wybiera ze swego grona prezydium komisji w składzie: przewodniczący oraz zastępcy przewodniczącego.

3. Komisja powołuje i odwołuje członków prezydium w głosowaniu jawnym większością głosów.

Rozdział 3a³⁰⁾

Zasady odpowiedzialności regulaminowej postów

Art. 22. 1. Za naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w art. 33—35 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora Prezydium Sejmu, w drodze uchwały podjętej po rozpatrzeniu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich, może:

1) zwrócić postowi uwagę,

²⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 6 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

²⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 7 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

²⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 7 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

²⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 483), która weszła w życie z dniem 22 października 1998 r.

²⁸⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 7 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

²⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

³⁰⁾ Dodany przez art. 1 pkt 7 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

- 2) udzielić postowi upomnienia,
- 3) udzielić postowi nagany.

2. Od uchwały Prezydium Sejmu przysługuje postowi, w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia, odwołanie do Sejmu. Prezydium Sejmu wprowadza odwołanie do porządku dziennego najbliższego posiedzenia Sejmu, który je rozpatruje wysłuchując przedstawiciela Prezydium Sejmu; prawo do zabrania głosu przysługuje również postowi, który wniósł odwołanie. Nad odwołaniem nie przeprowadza się dyskusji.

3. Sejm po rozpatrzeniu odwołania może w drodze uchwały uchylić uchwałę Prezydium Sejmu lub utrzymać ją w mocy.

4. W przypadku niewniesienia odwołania w terminie określonym w ust. 2, uchwałę, o której mowa w ust. 1, Prezydium Sejmu podaje do wiadomości Sejmu.

Art. 23. 1.³¹⁾ Za niewykonywanie obowiązków poselskich Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić postowi uwagę,
- 2) udzielić postowi upomnienia,
- 3) udzielić postowi nagany.

2. Od uchwały Komisji przysługuje postowi, w terminie 14 dni od dnia doręczenia, odwołanie do Prezydium Sejmu.

3. Prezydium Sejmu może, w drodze uchwały:

- 1) uchylić uchwałę Komisji,
- 2) utrzymać uchwałę Komisji w mocy.

Art. 24. 1. Marszałek Sejmu zarządza obniżenie uposażenia i diety parlamentarnej albo jednego z tych świadczeń, jeżeli tylko ono przysługuje postowi:

- 1) o 1/30 za każdy dzień nie usprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu Sejmu lub za niewzięcie w danym dniu udziału w więcej niż 1/5 głosowań,
- 2) o 1/30 za każdy dzień nie usprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu komisji, jeżeli liczba tych nieobecności przekroczyła 1/5 liczby posiedzeń komisji w miesiącu kalendarzowym.

2. W razie zbiegu w danym dniu, z wyłączeniem przypadków określonych w art. 8 ust. 5a pkt 3, nie usprawiedliwionej nieobecności na:

- 1) posiedzeniu Sejmu i posiedzeniu komisji, stosuje się obniżenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1,
- 2) posiedzeniach komisji, stosuje się obniżenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2.

³¹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

3. W stosunku do postów, którzy nie pobierają uposażenia i diety parlamentarnej, stosuje się odpowiednio przepisy art. 22.

4. O zarządzeniu potrącenia Marszałek Sejmu powiadamia posta, podając liczbę i wykaz dni nie usprawiedliwionej nieobecności.

5. Wykazy nie usprawiedliwionej nieobecności postów na posiedzeniu Sejmu lub komisji sporządza się w terminie 14 dni od zakończenia każdego miesiąca kalendarzowego.

6.³²⁾ Od zarządzenia Marszałka Sejmu, w zakresie ustalenia liczby dni nie usprawiedliwionej nieobecności, postowi przysługuje, w terminie 14 dni od doręczenia powiadomienia, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Marszałka Sejmu.

7.³³⁾ Potrącenia dokonuje się nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia, w którym Marszałek Sejmu zarządził potrącenie, lub po ponownym rozpatrzeniu sprawy, o którym mowa w ust. 6. Informacje dotyczące potrąceń są jawne.

Rozdział 4

Wybór oraz powoływanie i odwoływanie organów państwowych

Art. 25.³⁴⁾ 1. Sejm wybiera zastępców przewodniczącego i członków Trybunału Stanu, sędziów Trybunału Konstytucyjnego, członków Rady Polityki Pieniężnej, członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, a także postów — członków Krajowej Rady Sądownictwa.

2. Wybór członków Trybunału Stanu odbywa się łącznie, chyba że Sejm postanowi inaczej. W tym samym trybie odbywa się wybór członków Rady Polityki Pieniężnej oraz postów — członków Krajowej Rady Sądownictwa.

3. W razie opróżnienia poszczególnych stanowisk w Trybunale Stanu, Sejm dokonuje wyboru uzupełniającego, stosując odpowiednio przepisy o Trybunale Stanu. Wybór uzupełniający na poszczególne stanowiska odbywa się oddzielnie, chyba że Sejm postanowi inaczej.

4. Do wyboru uzupełniającego postów — członków Krajowej Rady Sądownictwa stosuje się odpowiednio ust. 3.

Art. 26.³⁴⁾ 1. Sejm, na wniosek Prezydenta, powołuje Prezesa Narodowego Banku Polskiego.

2. Sejm odwołuje Prezesa Narodowego Banku Polskiego w przypadkach określonych ustawą.

³²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 10 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

³³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 10 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

³⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

Art. 27.³⁵⁾ 1. Sejm powołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich i Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.

2. Sejm odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich i Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w wypadkach określonych ustawą.

3. Uchwały Sejmu, w sprawach wymienionych w ust. 1 i 2, Marszałek Sejmu, w wypadkach określonych ustawą, przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu w celu wyrażenia zgody przez Senat.

Art. 27a.³⁶⁾ 1.³⁷⁾ Wnioski w sprawie wyboru lub powołania przez Sejm poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w art. 25 i 27 mogą zgłaszać Marszałek Sejmu albo co najmniej 35 posłów, z tym że na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego — Prezydium Sejmu albo co najmniej 50 posłów. Art. 3 ust. 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

1a.³⁸⁾ Do wniosku dołącza się uzasadnienie, dane o kandydacie i jego zgodę na kandydowanie.

1b.³⁸⁾ Wnioski składa się Marszałkowi Sejmu w terminie:

- 1) 30 dni przed upływem kadencji,
- 2) 14 dni od dnia odwołania lub stwierdzenia wygaśnięcia mandatu,
- 3)³⁹⁾ ustalonym przez Marszałka Sejmu w pierwszym dniu pierwszego posiedzenia Sejmu — w stosunku do kandydatów na zastępców przewodniczącego i członków Trybunału Stanu.

1c.³⁸⁾ Głosowanie nie może odbyć się wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom druku zawierającego kandydatury.

1d.³⁸⁾ Wnioski w sprawie wyboru lub powołania przez Sejm poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w art. 25—27 albo odwołania z tych stanowisk Marszałek Sejmu kieruje do właściwej komisji sejmowej w celu zaopiniowania. Inna zainteresowana komisja może delegować swoich przedstawicieli na posiedzenie komisji właściwej.

2. (skreślony)⁴⁰⁾.

3.⁴¹⁾ Opinię w sprawie wniosku, o którym mowa w ust. 1, komisja przedstawia na piśmie Marszałkowi Sejmu.

³⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

³⁶⁾ Poprzednie oznaczenie art. 22 — nowe oznaczenie ustalone przez art. 1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

³⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

³⁸⁾ Ust. 1a–1d dodane przez art. 1 pkt 9 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

³⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁴⁰⁾ Przez art. 1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁴¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

4. Marszałek Sejmu zarządza doręczenie posłom druku zawierającego opinię komisji.

5.⁴²⁾ Rozpatrzenie przez Sejm wniosku, o którym mowa w ust. 1, może się odbyć nie wcześniej niż następnego dnia po dniu doręczenia posłom druku zawierającego opinię komisji.

6. Sejm w szczególnych wypadkach może skrócić postępowanie przez przystąpienie do rozpatrzenia wniosku:

- 1) bez przesyłania go do właściwej komisji,
- 2) w terminie krótszym niż określony w ust. 5.

Art. 28.⁴³⁾ 1. Wybór albo powołanie poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w art. 25—27 następuje bezwzględnią większością głosów.

2. W przypadku zgłoszenia więcej niż jednego kandydata na dane stanowisko, a w razie wyboru osób, o których mowa w art. 25 ust. 2 — większej liczby kandydatów, niż wynosi liczba stanowisk, których wybór dotyczy, stosuje się odpowiednio przepisy art. 3 ust. 4 i 5.

3. Uchwałę o wyborze, powołaniu albo odwołaniu ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

DZIAŁ II

Postępowanie w Sejmie

Rozdział 1

Postępowanie z projektami ustaw i uchwał

Art. 29.⁴⁴⁾ 1. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi i Radzie Ministrów, a także grupie co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.

2. Poselskie projekty ustaw mogą być wnoszone przez komisje sejmowe lub co najmniej 15 posłów podpisujących projekt.

Art. 30.⁴⁴⁾ Projekt uchwały Sejmu może być, z zastrzeżeniem art. 129, wniesiony przez Prezydium Sejmu, komisję sejmową lub co najmniej 15 posłów podpisujących projekt.

Art. 31. 1. Projekty ustaw i uchwał składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu; wnosząc projekt wnioskodawca wskazuje swego przedstawiciela upoważnionego do reprezentowania go w pracach nad tym projektem.

⁴²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁴³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 10 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁴⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

2. Do projektu ustawy dołącza się uzasadnienie, które powinno:

- 1) wyjaśniać potrzebę i cel wydania ustawy,
- 2) przedstawiać rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana,
- 3) wykazywać różnicę pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym,
- 4) przedstawiać przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne,
- 5)⁴⁵⁾ wskazywać źródła finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego,
- 6) przedstawiać założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych.

2a.⁴⁶⁾ W przypadku gdy projekt ustawy wnosi Senat, Prezydent, Rada Ministrów albo komisja sejmowa, uzasadnienie powinno zawierać stwierdzenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie o stopniu i powodach niezgodności z tym prawem.

3.⁴⁷⁾ Uzasadnienie powinno przedstawiać również wyniki przeprowadzanych konsultacji oraz informować o przedstawionych wariantach i opiniach, w szczególności jeżeli obowiązek zasięgnięcia takich opinii wynika z przepisów ustawy. W wypadku komisyjnych i poselskich projektów ustaw, w stosunku do których nie przeprowadzono konsultacji, Marszałek Sejmu przed skierowaniem do pierwszego czytania kieruje projekt do konsultacji w trybie i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

3a.⁴⁸⁾ Do uzasadnienia wniesionego przez Radę Ministrów projektu ustawy dołącza się projekty podstawowych aktów wykonawczych.

4. Marszałek Sejmu może zażądać dołączenia uzasadnienia do projektu uchwały, jeżeli nakłada ona na określone podmioty obowiązki.

5.⁴⁹⁾ Marszałek Sejmu może zwrócić wnioskodawcy projekt ustawy lub uchwały, jeżeli uzasadnienie dołączone do projektu nie odpowiada wymogom określonym w ust. 2 i 3.

6.⁵⁰⁾ Projekty ustaw i uchwał, co do których istnieje wątpliwość, czy nie są sprzeczne z prawem, Marszałek

Sejmu po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu może skierować, celem wyrażenia opinii, do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka, która może większością 3/5 głosów zaopiniować projekt jako niedopuszczalny.

Art. 32. 1. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie projektów ustaw i uchwał oraz doręczenie ich postom.

2. Marszałek Sejmu przesyła wniesione projekty ustaw i uchwał Prezydentowi, Marszałkowi Senatu i Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 33. 1. Rozpatrywanie projektów ustaw odbywa się w trzech czytaniach, a uchwał — w dwóch czytaniach.

2.⁵¹⁾ Wnioskodawca, do czasu zakończenia drugiego czytania, może wycofać wniesiony przez siebie projekt.

3.⁵¹⁾ Projekt poselski uważa się również za wycofany, jeżeli do czasu zakończenia drugiego czytania, na skutek cofnięcia poparcia, projekt popiera mniej niż 15 posłów spośród tych, którzy podpisali projekt przed jego wniesieniem.

3a.⁵²⁾ Do czasu zakończenia drugiego czytania wnioskodawca może wносить poprawki do zgłoszonego przez siebie projektu.

3b.⁵²⁾ Do poprawek wnoszonych przez wnioskodawcę projektu stosuje się odpowiednio przepisy art. 31 ust. 2, 2a i 3.

4.⁵³⁾ Rozpatrywanie ustaw (uchwał), których przyjęcie może powodować zmiany w funkcjonowaniu samorządu terytorialnego, obejmuje zasięgnięcie opinii organizacji samorządowych, tworzących stronę samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

5.⁵⁴⁾ Organizacje samorządowe, o których mowa w ust. 4, mają prawo, w ciągu 14 dni od otrzymania projektu ustawy (uchwały), do przedstawienia opinii.

6.⁵⁴⁾ Opinie przekazywane w terminie, o którym mowa w ust. 5, dostarcza się odpowiednio członkom komisji sejmowych bądź wszystkim postom.

7.⁵⁴⁾ Przedstawiciele samorządów mają prawo do zaprezentowania opinii na posiedzeniu komisji sejmowych.

Art. 34.⁵⁵⁾ 1. Pierwsze czytanie przeprowadza się na posiedzeniu Sejmu lub komisji.

⁴⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 11 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁴⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 11 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁴⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁴⁸⁾ Dodany przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁴⁹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 12 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁵⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 12 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁵¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁵²⁾ Dodany przez art. 1 pkt 6 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁵³⁾ Dodany przez art. 1 pkt 13 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14, oraz w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁵⁴⁾ Dodany przez art. 1 pkt 13 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁵⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 7 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

2. Pierwsze czytanie na posiedzeniu Sejmu przeprowadza się w odniesieniu do projektów ustaw: o zmianie Konstytucji, budżetowych, podatkowych, dotyczących wyboru Prezydenta, Sejmu i Senatu oraz organów samorządu terytorialnego, regulujących ustrój i właściwość władz publicznych, a także kodeksów.

3. Marszałek Sejmu może skierować do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu również inne niż określone w ust. 2 projekty ustaw, a także projekty uchwał Sejmu, jeżeli przemawiają za tym ważne względy.

4. Pierwsze czytanie może się odbyć nie wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom druku projektu, chyba że Sejm lub komisja postanowią inaczej.⁵⁶⁾

Art. 35. O posiedzeniu komisji, na którym odbywać się ma pierwsze czytanie, zawiadamia się wszystkich posłów; każdy poseł może wziąć udział w tym posiedzeniu albo pisemnie zgłosić uwagi lub propozycje poprawek.

Art. 36. 1. Pierwsze czytanie projektu ustawy (uchwały) obejmuje uzasadnienie projektu przez wnioskodawcę, pytania posłów i odpowiedzi wnioskodawcy oraz debatę w sprawie ogólnych zasad projektu.

2. Pierwsze czytanie na posiedzeniu Sejmu kończy się skierowaniem projektu do komisji, chyba że Sejm w związku ze zgłoszonym wnioskiem odrzuci projekt w całości.

3. Sejm, kierując projekt do komisji, może wyznaczyć im również termin przedstawienia sprawozdania.

Art. 37. 1.⁵⁷⁾ Projekty ustaw (uchwał) kieruje się do właściwych komisji.

2. Komisje, do których skierowany został do rozpatrzenia projekt, obradują nad nim wspólnie; komisje te mogą zwrócić się do innych komisji sejmowych o wyrażenie opinii o projekcie lub jego części.

3. (skreślony)⁵⁷⁾.

4. (skreślony)⁵⁷⁾.

5.^{57a)} Komisje, na wniosek prezydium, ustalają tok prac nad projektem.

Art. 38. 1. Do szczegółowego rozpatrzenia projektu komisje mogą powołać podkomisję.

⁵⁶⁾ Przepis ust. 4 w art. 34 nie dotyczy projektu ustawy o zmianie Konstytucji, którego pierwsze czytanie może odbyć się nie wcześniej niż 30 dnia od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy zgodnie z art. 235 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483), która weszła w życie z dniem 17 października 1997 r.

⁵⁷⁾ Nowelizacja art. 37 polegająca na wprowadzeniu zmian w ust. 1 i dodaniu ust. 3 i 4 przez art. 1 pkt 1 lit. a) i b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 listopada 1993 r. (Monitor Polski Nr 63, poz. 562), która weszła w życie z dniem 26 listopada 1993 r., została uchylona przez art. 1 pkt 15 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

^{57a)} Oznaczenie ustalone przez art. 1 pkt 11 lit b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, a następnie zmienione przez art. 1 pkt 1 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 57.

2. Podkomisja przedstawia komisjom sprawozdanie o rozpatrzonem projekcie.

Art. 39. 1. Przy rozpatrywaniu projektów ustaw (uchwał) komisje i podkomisja biorą pod uwagę opinie przedstawione przez inne komisje sejmowe i posłów; komisje i podkomisja mogą wystuchiwać także opinii zaproszonych ekspertów.

2. W posiedzeniach komisji i podkomisji jest obowiązany uczestniczyć upoważniony przedstawiciel wnioskodawcy.

3. Komisje mogą przekazać sprawę redakcyjnego opracowania przyjętych poprawek prezydium lub powołanemu w tym celu zespołowi poselskiemu, które przedstawiają komisji do zatwierdzenia wyniki swych prac.

4.⁵⁸⁾ Marszałek Sejmu, na wniosek komisji, może zwrócić się do wnioskodawcy o przepracowanie projektu z rozważeniem zmian postulowanych przez komisje oraz przedstawienie skutków, zwłaszcza finansowych, tych zmian; wniesiony projekt Marszałek Sejmu kieruje wprost do komisji.

Art. 40. 1. Komisje, do których skierowany został projekt ustawy (uchwały), przedstawiają Sejmowi wspólne sprawozdanie o tym projekcie; sprawozdanie określa stanowisko komisji w odniesieniu do projektu.

2.⁵⁹⁾ W sprawozdaniu komisje przedstawiają wniosek o:

- 1) przyjęcie projektu bez poprawek,
- 2) przyjęcie projektu z określonymi poprawkami w formie tekstu jednolitego projektu,
- 3) odrzucenie projektu.

3. Wnioski i propozycje poprawek odrzucone przez komisje, po ich zgłoszeniu w formie pisemnej, na żądanie wnioskodawcy, zamieszcza się w sprawozdaniu jako wnioski mniejszości; wniosek mniejszości dotyczący konkretnego przepisu lub jego części powinien zawierać wynikające z tego wniosku konsekwencje dla tekstu projektu ustawy; wnioski mniejszości są traktowane w głosowaniu jak inne poprawki.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie sprawozdań komisji oraz doręczenie ich posłom.

5. Na posiedzeniu Sejmu sprawozdanie komisji przedstawia wybrany z ich składu poseł sprawozdawca, który w szczególności informuje o proponowanych przez komisję i przez poszczególnych posłów zmianach w przedłożonym projekcie oraz o nie przyjętych przez komisję opiniach innych komisji i posłów oraz motywach ich odrzucenia; sprawozdawca informuje także o wnioskach mniejszości.

⁵⁸⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 16 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁵⁹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

6. Poseł sprawozdawca nie może w swoim sprawozdaniu przedstawiać innych wniosków niż zamieszczone w sprawozdaniu komisji.

Art. 41. 1. Drugie czytanie obejmuje:

- 1) przedstawienie Sejmowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy,
- 2) przeprowadzenie debaty oraz zgłaszanie poprawek i wniosków.

2. Poprawki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, po ustnym zgłoszeniu przedstawia się Marszałkowi Sejmu na piśmie w odpowiedniej formie.

3. Drugie czytanie może się odbyć nie wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom sprawozdania komisji, chyba że Sejm postanowi inaczej.

Art. 42.⁶⁰⁾ Prawo wnoszenia poprawek do projektów ustaw w trakcie ich rozpatrywania przez Sejm przysługuje wnioskodawcy, posłom i Radzie Ministrów.

Art. 43. 1. W razie zgłoszenia w drugim czytaniu nowych poprawek i wniosków, projekt kieruje się ponownie do komisji, które go rozpatrywały, chyba że Sejm postanowi inaczej.

2.⁶¹⁾ Komisje, po rozpatrzeniu z udziałem wnioskodawców zgłoszonych poprawek i wniosków, przedkładają Sejmowi dodatkowe sprawozdanie, w którym przedstawiają wniosek o ich przyjęcie lub odrzucenie; przepis art. 40 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

3. W razie nieobecności wnioskodawcy, komisja może nie rozpatrywać zgłoszonej przez niego poprawki.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie dodatkowego sprawozdania komisji.

5. Rozpatrzenie przez Sejm sprawozdania, o którym mowa w ust. 2, odbywa się po jego doręczeniu posłom.

Art. 44. Trzecie czytanie może się odbyć niezwłocznie, jeżeli w drugim czytaniu projekt nie został skierowany ponownie do komisji.

Art. 45. Trzecie czytanie projektu obejmuje:

- 1) przedstawienie dodatkowego sprawozdania komisji lub — jeżeli projekt nie został ponownie skierowany do komisji — przedstawienie przez posła sprawozdawcę poprawek i wniosków zgłoszonych podczas drugiego czytania,

- 2) głosowanie.

Art. 46. 1. Porządek głosowania jest następujący:

- 1) głosowanie wniosku o odrzucenie projektu w całości, jeżeli wniosek taki został postawiony,
- 2) głosowanie poprawek do poszczególnych artykułów, przy czym w pierwszej kolejności głosuje się poprawki, których przyjęcie lub odrzucenie rozstrzyga o innych poprawkach,
- 3) głosowanie projektu w całości w brzmieniu zaproponowanym przez komisje, ze zmianami wynikającymi z przegłosowanych poprawek.

2. Marszałek Sejmu ustala porządek głosowania projektów uchwał i poprawek do nich.

2a.⁶²⁾ Marszałek Sejmu może z własnej inicjatywy odmówić poddania pod głosowanie poprawki, która uprzednio nie była przedłożona komisji w formie pisemnej.

3. Marszałek Sejmu może odroczyć głosowanie nad całością projektu ustawy na czas potrzebny do stwierdzenia, czy wskutek przyjętych poprawek nie zachodzą sprzeczności pomiędzy poszczególnymi przepisami.

4. Sejm może postanowić poddanie projektu ustawy pod głosowanie w całości, łącznie z poprawkami, jeżeli nie zgłoszono w tym zakresie sprzeciwu.

Art. 47. Sejm w szczególnie uzasadnionych wypadkach może skrócić postępowanie z projektami ustaw oraz uchwał przez:

- 1) przystąpienie do pierwszego czytania niezwłocznie po otrzymaniu przez posłów projektu,
- 2) przystąpienie do drugiego czytania niezwłocznie po zakończeniu pierwszego bez odsyłania projektu do komisji,
- 3) przystąpienie do drugiego czytania niezwłocznie po otrzymaniu przez posłów druku sprawozdania komisji.

Art. 48. 1. Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu i Prezydentowi potwierdzony swoim podpisem tekst uchwalonej przez Sejm ustawy.

2. Tekst ustawy, o którym mowa w ust. 1, dostarcza się posłom.

Art. 49. 1. O powziętych przez Sejm uchwałach Marszałek Sejmu zawiadamia Prezydenta, Marszałka Senatu i Prezesa Rady Ministrów oraz przesyła im podpisane przez siebie teksty uchwał.

2. Prezes Rady Ministrów zarządza ogłoszenie uchwały Sejmu w Dzienniku Urzędowym Rzeczy-

⁶⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁶¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁶²⁾ Dodany przez art. 1 pkt 13 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 18 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

spolitej Polskiej „Monitor Polski”, jeżeli Marszałek Sejmu tak postanowi.

Art. 50.⁶³⁾ 1. Uchwałę Senatu zawierającą poprawki do ustawy uchwalonej przez Sejm albo odrzucającą ustawę w całości Marszałek Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez komisje, które projekt ustawy rozpatrywały.

2. Do udziału w posiedzeniu, na którym jest rozpatrywana uchwała Senatu, komisje zapraszają senatora sprawozdawcę reprezentującego komisje Senatu, które omawianą ustawę rozpatrywały. Przewodniczący posiedzenia udziela głosu senatorowi sprawozdawcy, na jego wniosek, poza kolejnością wystąpień. Nieobecność senatora sprawozdawcy nie wstrzymuje rozpatrzenia uchwały.

3. Komisje po rozpatrzeniu uchwały Senatu przedkładają Sejmowi sprawozdanie. W sprawozdaniu tym komisje przedstawiają wniosek o odrzucenie lub przyjęcie wszystkich albo niektórych poprawek zawartych w uchwale Senatu bądź o odrzucenie albo przyjęcie uchwały Senatu o odrzuceniu ustawy w całości.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie uchwały Senatu i sprawozdania komisji oraz doręczenie ich posłom.

5. Rozpatrzenie sprawozdania komisji przez Sejm może odbyć się nie wcześniej niż trzeciego dnia od doręczenia posłom tego sprawozdania, chyba że Sejm postanowi inaczej.

6. Marszałek Sejmu poddaje pod głosowanie wnioski o odrzucenie poszczególnych poprawek, chyba że ze sprawozdania komisji wynika celowość głosowania łącznego nad częścią lub całością poprawek zawartych w uchwale Senatu.

7. Uchwałę Senatu o odrzuceniu ustawy lub poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

8. Sejm, na wniosek Marszałka Sejmu, może rozpatrzyć poprawki zawarte w uchwale Senatu bez uprzedniego skierowania jej do komisji.

Art. 51.⁶³⁾ Marszałek Sejmu informuje Sejm o uchwałach Senatu przyjmujących bez zmian ustawę uchwaloną przez Sejm oraz o ustawach uchwalonych przez Sejm, co do których Senat nie podjął uchwały.

Art. 52.⁶³⁾ Niezwłocznie po ustaleniu tekstu ustawy w wyniku rozpatrzenia uchwały Senatu albo po uzyskaniu informacji o przyjęciu ustawy przez Senat bądź po bezskutecznym upływie terminu do podjęcia uchwały Senatu Marszałek Sejmu przesyła Prezydentowi tekst ustawy, potwierdzony swoim podpisem.

Art. 52a.⁶⁴⁾ 1. Wystąpienie Prezydenta o przedstawienie opinii w sprawie ustawy, której poszczególne przepisy Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją, Marszałek Sejmu kieruje do komisji, które rozpatrywały projekt ustawy przed uchwaleniem jej przez Sejm, przekazując im jednocześnie wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczący tej ustawy, wraz z uzasadnieniem.

2. Komisje, nie później niż w ciągu 14 dni od dnia skierowania pisma Prezydenta do komisji, przedstawiają Marszałkowi Sejmu stanowisko co do celowości zwrócenia ustawy Sejmowi albo podpisania jej przez Prezydenta z pominięciem przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją.

3. Marszałek Sejmu może ustalić krótszy termin przedstawienia stanowiska komisji.

Art. 52b.⁶⁴⁾ 1. Usunięciem niezgodności, w wypadku zwrócenia ustawy Sejmowi przez Prezydenta, jest uchwalenie tekstu odpowiednich zmian przepisów, które Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją, z zachowaniem ich dotychczasowego zakresu przedmiotowego.

2. Usunięcie niezgodności może dotyczyć również niezbędnych zmian redakcyjnych, mających na celu dostosowanie innych przepisów ustawy do przepisów zmienionych, z zachowaniem zakresu, o którym mowa w ust. 1.

Art. 52c.⁶⁴⁾ 1. Zwróconą ustawę Marszałek Sejmu kieruje do komisji, które rozpatrywały jej projekt przed uchwaleniem przez Sejm; Marszałek Sejmu może wyznaczyć komisjom termin przedstawienia sprawozdania.

2. Pierwsze posiedzenie komisji obejmuje przedstawienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego oraz wystąpienia Prezydenta w sprawie zwrócenia ustawy Sejmowi, a także debatę w sprawie założeń koniecznych zmian w ustawie; do udziału w tym posiedzeniu komisje zapraszają również przedstawiciela Prezydenta.

3. Sprawozdanie komisji obejmuje propozycje tekstu zmian zwróconej ustawy oraz uzasadnienie konieczności ich wprowadzenia w rozumieniu art. 52b.

4. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy art. 35, 37, 38, 39 ust. 1 i 3 oraz art. 40.

Art. 52d.⁶⁴⁾ 1. W debacie nad sprawozdaniem komisji niedopuszczalne jest zgłaszanie poprawek wykraczających poza zakres, o którym mowa w art. 52b.

2. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy art. 41–45.

Art. 52e.⁶⁴⁾ 1. Porządek głosowania jest następujący:

⁶³⁾ Art. 50–52 w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 10 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁶⁴⁾ Art. 52a–52g dodane przez art. 1 pkt 11 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

- 1) głosowanie poszczególnych poprawek do zmian,
- 2) głosowanie tekstu zmian w całości, z uwzględnieniem przyjętych poprawek.

2. Marszałek Sejmu odmawia poddania pod głosowanie poprawek wykraczających poza zakres określony w art. 52b.

3. Przed podjęciem decyzji, o której mowa w ust. 2, Marszałek Sejmu może zasięgnąć opinii Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka.

4. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy art. 46 ust. 2a—4.

Art. 52f.⁶⁴⁾ 1. Marszałek Sejmu przesyła Marszałkowi Senatu i Prezydentowi uchwałę Sejmu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie oraz uzasadnienie konieczności ich wprowadzenia w rozumieniu art. 52b.

2. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy art. 48, 50 i 51.

Art. 52g.⁶⁴⁾ 1. Marszałek Sejmu przesyła Prezydentowi tekst ustawy ze wskazaniem zmian wynikających z usunięcia niezgodności, ustalonych w wyniku rozpatrzenia jej przez Sejm i Senat, oraz uzasadnienie konieczności ich wprowadzenia w rozumieniu art. 52b.

2. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepis art. 52.

Art. 53. 1.⁶⁵⁾ Ustawę, której podpisania Prezydent odmówił, przekazując ją wraz z umotywowanym wnioskiem Sejmowi do ponownego rozpatrzenia, Marszałek Sejmu kieruje do komisji, które rozpatrywały projekt ustawy przed uchwaleniem jej przez Sejm.

2. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie wniosku Prezydenta, o którym mowa w ust. 1, i doręczenie go postom.

3. Po rozpatrzeniu wniosku Prezydenta komisje, do których wniosek ten został skierowany, przedkładają Sejmowi sprawozdanie. W sprawozdaniu tym komisje przedstawiają wniosek o ponowne uchwalenie ustawy w brzmieniu dotychczasowym bądź wniosek przeciwny.

3a.⁶⁶⁾ Na posiedzeniu Sejmu przedstawiciel Prezydenta, w jego imieniu, przedstawia motywację wniosku o ponowne rozpatrzenie ustawy przez Sejm, a następnie poseł sprawozdawca przedstawia stanowisko komisji.

4.⁶⁷⁾ O ponownym uchwaleniu przez Sejm ustawy w brzmieniu dotychczasowym, większością trzech piątych głosów, w obecności co najmniej połowy ustawo-

wej liczby postów, Marszałek Sejmu powiadamia niezwłocznie Prezydenta.

5. Jeżeli Sejm ponownie nie uchwali ustawy w brzmieniu dotychczasowym, postępowanie ustawodawcze ulega zamknięciu.

Art. 54.⁶⁸⁾ 1. Sejm rozpatruje wniosek o przeprowadzenie referendum ogólnokrajowego przedstawiony przez podmioty wskazane w ustawie.

2. Wniosek o przeprowadzenie referendum przedstawiciel lub pełnomocnik wnioskodawcy składa na ręce Marszałka Sejmu.

3. Sejm może postanowić o poddaniu określonej sprawy pod referendum z własnej inicjatywy na wniosek złożony przez Prezydium Sejmu, komisję sejmową lub co najmniej 15 postów; art. 31 ust. 1 stosuje się odpowiednio; do wniosku dołącza się uzasadnienie.

4. Marszałek Sejmu kieruje wniosek na posiedzenie Sejmu; art. 34 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

5. Przedstawiciel lub pełnomocnik wnioskodawcy na posiedzeniu Sejmu uzasadnia wniosek i odpowiada na pytania postów, a także ma prawo uczestniczenia w posiedzeniach komisji, o której mowa w art. 54a ust. 3.

Art. 54a.⁶⁹⁾ 1. Rozpatrzenie wniosku obejmuje jego uzasadnienie przez wnioskodawcę, pytania postów i odpowiedzi wnioskodawcy oraz debatę.

2. Po rozpatrzeniu wniosku Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby postów podejmuje uchwałę w sprawie jego przyjęcia; niepodjęcie uchwały w sprawie przyjęcia wniosku oznacza jego nieuwzględnienie.

3. W razie przyjęcia wniosku Sejm kieruje go do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w celu przygotowania i przedstawienia projektu uchwały o przeprowadzeniu referendum.

Art. 54b.⁶⁹⁾ 1. Projekt uchwały, opracowany przez komisję na podstawie wniosku, o którym mowa w art. 54 ust. 1, w części dotyczącej treści karty do głosowania nie może zmieniać zakresu przedmiotowego wniosku rozpatrzonego przez Sejm ani merytorycznej treści pytań lub wariantów rozwiązań.

2. W przypadkach określonych w ust. 1 Marszałek Sejmu nie poddaje pod głosowanie poprawek, w tym również pochodzących od wnioskodawcy, albo wniosków mniejszości, zmieniających zakres przedmiotowy wniosku lub merytoryczną treść pytań lub wariantów rozwiązań.

⁶⁵⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 21 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁶⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁶⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 21 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁶⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 kwietnia 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 10, poz. 181), która weszła w życie z dniem 7 kwietnia 1998 r.

⁶⁹⁾ Art. 54a–54c dodane przez art. 1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 68.

Art. 54c.⁶⁹⁾ Sejm podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 55. 1. W trybie przewidzianym dla uchwał Sejm może podejmować:

- 1)⁷⁰⁾ rezolucje — zawierające wezwanie określonego organu państwowego do podjęcia wskazanego w rezolucji jednorazowego działania,
- 2) deklaracje — zawierające zobowiązanie do określonego postępowania.

2. Ponadto Sejm może podejmować:

- 1)⁷¹⁾ apele — zawierające wezwanie do określonego zachowania się, podjęcia inicjatywy lub zadania,
- 2) oświadczenia — zawierające stanowisko w określonej sprawie.

Art. 56.⁷²⁾ 1. W postępowaniu dotyczącym projektów ustaw i uchwał uczestniczy przedstawiciel służby prawnej Kancelarii Sejmu, przedstawiając wnioski lub uwagi w zakresie problematyki prawno-legislacyjnej.

2. Wnioski lub uwagi dotyczące istotnych problemów legislacyjnych, nie uwzględnione przez komisję, Kancelaria Sejmu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

3. Marszałek Sejmu może zwrócić się do komisji o ustosunkowanie się do nie uwzględnionych wniosków lub uwag służby prawnej Kancelarii Sejmu.

Rozdział 1a⁷³⁾

Postępowanie z pilnymi projektami ustaw

Art. 56a.⁷⁴⁾ 1. Marszałek Sejmu nadając bieg projektowi ustawy — wniesionemu do Sejmu przez Radę Ministrów w trybie art. 123 Konstytucji — zwanemu dalej „pilnym projektem ustawy”, ustala jednocześnie orientacyjny kalendarz prac w Sejmie nad projektem.

2. Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu może zwrócić Radzie Ministrów pilny projekt ustawy w celu uzupełnienia, jeżeli uzasadnienie dołączone do projektu jest niekompletne. Art. 31 stosuje się odpowiednio.

Art. 56b. 1. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie pilnych projektów ustaw niezwłocznie po ich otrzymaniu.

2. Doręczenie projektu posłom może być — w uzasadnionych wypadkach — zastąpione podaniem do wiadomości, że druki projektu są wyłożone do odbioru w Kancelarii Sejmu. Art. 32 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 56c. (skreślony)⁷⁵⁾.

Art. 56d. 1.⁷⁶⁾ Pierwsze czytanie pilnego projektu ustawy przeprowadza się na posiedzeniu Sejmu lub komisji. Marszałek Sejmu może zarządzić przeprowadzenie pierwszego czytania bez zachowania terminu określonego w art. 34 ust. 2.

2.⁷⁶⁾ Marszałek Sejmu, kierując pilny projekt ustawy do komisji, ustala im jednocześnie termin przedstawienia sprawozdania, nie dłuższy jednak niż 30 dni.

3. Przepisy art. 35, art. 36 ust. 1 i 2 i art. 37—40 stosuje się odpowiednio.

Art. 56e.⁷⁷⁾ Pilny projekt ustawy Marszałek Sejmu wprowadza do porządku dziennego posiedzenia Sejmu, najbliższego po zakończeniu prac komisji.

Art. 56f. Przed rozpoczęciem drugiego czytania Rada Ministrów może wycofać klauzulę pilności.

Art. 56g. 1. Drugie czytanie pilnego projektu ustawy obejmuje:

- 1) przedstawienie Sejmowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy,
- 2) przeprowadzenie debaty i zgłaszanie poprawek.
- 3) (skreślony)⁷⁸⁾.

1a.⁷⁹⁾ Do trzeciego czytania pilnego projektu ustawy stosuje się odpowiednio przepisy art. 43—45.

2. Marszałek Sejmu odmawia poddania pod głosowanie poprawki dotyczącej pilnego projektu ustawy, która uprzednio nie była przedstawiona komisji w formie pisemnej.

3. (skreślony)⁸⁰⁾.

4. Przepisy art. 41 ust. 2 i art. 46 stosuje się odpowiednio.

Art. 56h. Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu trzech dni od dnia uchwalenia przez Sejm ustawy pilnej, Marszałkowi Senatu i Prezydentowi, potwierdzony swoim podpisem,

⁷⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 16 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁷¹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 16 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁷²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 22 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁷³⁾ Rozdział 1a dodany przez art. 1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁷⁴⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1, oraz przez art. 1 pkt 23 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁷⁵⁾ Przez art. 1 pkt 13 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁷⁶⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 24 lit. a) i b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁷⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 25 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁷⁸⁾ Przez art. 1 pkt 14 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁷⁹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 14 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

⁸⁰⁾ Przez art. 1 pkt 14 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

tekst uchwalonej ustawy. Art. 48 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 56i. 1. Uchwałą Senatu zawierającą propozycję dokonania określonych zmian w uchwalonej przez Sejm ustawie pilnej lub jej odrzucenia Sejm rozpatruje na posiedzeniu najbliższym po jej doręczeniu.

2.⁸¹⁾ Marszałek Sejmu — ze względu na złożoność propozycji Senatu — może uprzednio skierować uchwałą Senatu do rozpatrzenia przez komisje, które pilny projekt ustawy rozpatrywały. Art. 50 ust. 2—4 stosuje się odpowiednio.

Art. 56j. Tekst ustawy pilnej, ustalony w wyniku rozpatrzenia propozycji Senatu, Marszałek Sejmu przesyła Prezydentowi niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu trzech dni od dnia jej uchwalenia.

Art. 56k. W postępowaniu w sprawie ustawy pilnej, której podpisania Prezydent odmówił, Prezydium Sejmu tak określa tok prac nad wnioskiem Prezydenta o ponowne rozpatrzenie ustawy pilnej, aby od dnia wypłynięcia wniosku Prezydenta do dnia ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy przez Sejm nie upłynęło więcej niż siedem dni. Art. 53 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 1b⁸²⁾

Postępowanie z projektami kodeksów

Art. 56l. 1. Do postępowania z projektami kodeksów, projektami zmian kodeksów oraz z projektami przepisów wprowadzających kodeksy i ich zmian stosuje się przepisy działu II rozdziału 1 i 6, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

2.⁸³⁾ Marszałek Sejmu nadając bieg projektowi rozstrzyga ostatecznie, czy jest on jednym z projektów ustaw, o których mowa w ust. 1.

Art. 56i. Projekty, o których mowa w art. 56l ust. 1, wniesione łącznie i połączone tematycznie są rozpatrywane przez Sejm w tym samym postępowaniu legislacyjnym.

Art. 56m. 1. Pierwsze czytanie projektu kodeksu lub projektu przepisów wprowadzających kodeks może się odbyć nie wcześniej niż trzydziestego dnia od doręczenia posłom druku projektu.

2. Pierwsze czytanie projektu zmian kodeksu lub projektu zmian przepisów wprowadzających kodeks może się odbyć nie wcześniej niż czternastego dnia od doręczenia posłom druku projektu.

Art. 56n. 1. Do rozpatrzenia projektów, o których mowa w art. 56l ust. 1, powołuje się Komisję Nadzwyczajną.

2. Komisja Nadzwyczajna może zostać powołana przed pierwszym czytaniem projektów, o których mowa w ust. 1.

3. Komisja Nadzwyczajna może w każdym czasie wystąpić do Sejmu z wnioskiem o debatę na temat wybranych zagadnień dotyczących projektu kodeksu.

Art. 56o. 1. Komisja Nadzwyczajna może tworzyć podkomisje stałe do szczegółowego rozpatrzenia projektu oraz zespoły robocze, także w ramach podkomisji.

2. Członek Komisji Nadzwyczajnej może wchodzić w skład nie więcej niż dwóch jej podkomisji.

3. Podkomisje mogą odbywać posiedzenia wspólne.

Art. 56p. 1. Komisja Nadzwyczajna powołuje zespół stałych ekspertów, z których jedną trzecią wskazuje wnioskodawca projektu kodeksu.

2. Podkomisja może powołać zespół stałych ekspertów podkomisji.

3. Przewodniczący Komisji Nadzwyczajnej może powołać doraźnie ekspertów do opracowania poszczególnych zagadnień.

Art. 56r. 1. Komisja Nadzwyczajna może przedstawić Sejmowi sprawozdanie w formie zestawienia przyjętych przez nią poprawek odnoszących się do projektu wniesionego przez wnioskodawców.

2. Wnioski i propozycje poprawek odrzucone przez Komisję Nadzwyczajną mogą być zamieszczone w sprawozdaniu Komisji jako wnioski mniejszości, po ich zgłoszeniu w formie pisemnej, na żądanie co najmniej pięciu posłów — członków Komisji Nadzwyczajnej.

3. Do wniosku mniejszości wnioskodawcy dołączają uzasadnienie, które powinno wskazać różnice między sprawozdaniem Komisji a proponowaną zmianą, a także jej cel oraz przewidywane skutki prawne i finansowe.

4. Komisja Nadzwyczajna poddaje analizie końcowej wnioski mniejszości pod względem ich wzajemnej zależności, wskazanych przez wnioskodawców skutków oraz konsekwencji dla tekstu projektu kodeksu, a także innych projektów oraz ustaw i kodeksów z nim związanych. Wniosku mniejszości nie spełniającego wymogów zawartych w ust. 3 Komisja Nadzwyczajna może nie umieścić w sprawozdaniu.

Art. 56s. 1. Drugie czytanie projektu wymienionego w art. 56l ust. 1 obejmuje:

1) przedstawienie Sejmowi sprawozdania Komisji Nadzwyczajnej o projekcie,

⁸¹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 26 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁸²⁾ Rozdział 1b dodany przez art. 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 grudnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 1996 r. Nr 1, poz. 3), która weszła w życie z dniem 5 stycznia 1996 r.

⁸³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 27 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

2) przeprowadzenie debaty oraz zgłaszanie poprawek i wniosków.

2. Prawo wnoszenia poprawek w drugim czytaniu przysługuje wnioskodawcy, grupie co najmniej piętnastu posłów oraz Radzie Ministrów.

3. Poprawki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, po ustnym zgłoszeniu przedstawia się Marszałkowi Sejmu na piśmie w odpowiedniej formie.

4. Drugie czytanie może odbyć się nie wcześniej niż czternastego dnia od doręczenia posłom sprawozdania Komisji Nadzwyczajnej.

Art. 56t. W razie zgłoszenia w drugim czytaniu poprawki lub wniosku projekt kieruje się ponownie do Komisji Nadzwyczajnej.

Rozdział 2⁸⁴⁾

Postępowanie z projektami ustaw budżetowych i innymi planami finansowymi Państwa oraz rozpatrywanie sprawozdań z ich wykonania

Art. 57. 1. Wniesione do Sejmu projekty ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa Sejm rozpatruje w trybie przewidzianym w rozdziale 1, ze zmianami wynikającymi z niniejszego rozdziału.

2. W tym samym trybie Sejm rozpatruje sprawozdania z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa.

Art. 58.⁸⁵⁾ 1. Projekty, a także sprawozdania, o których mowa w art. 57, Sejm kieruje do rozpatrzenia do Komisji Finansów Publicznych.

2. Poszczególne części projektów i sprawozdań, o których mowa w art. 57, rozpatrują także właściwe komisje sejmowe, które przekazują Komisji Finansów Publicznych stanowiska zawierające wnioski, opinie lub propozycje poprawek — wraz z uzasadnieniem.

3. Wnioski, opinie lub propozycje poprawek, odrzucone przez komisje, na żądanie wnioskodawców dotacza się do stanowiska komisji jako zdania odrębne.

4.⁸⁶⁾ Przedłożone przez Najwyższą Izbę Kontroli uwagi do sprawozdań z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa Marszałek Sejmu kieruje odpowiednio do właściwych komisji sejmowych rozpatrujących poszczególne części sprawozdań.

5. Prezydium Sejmu, na wniosek Komisji Finansów Publicznych, określa tryb prac w komisjach sejmowych w sprawach projektów i sprawozdań, o których mowa w art. 57.

6. W posiedzeniach właściwych komisji sejmowych, na których rozpatrywane są poszczególne części projektów i sprawozdań, o których mowa w art. 57, uczestniczą przedstawiciele Komisji Finansów Publicznych.

7. Komisja Finansów Publicznych oraz komisje rozpatrujące części budżetowe mogą występować do właściwych komisji sejmowych o dodatkowe opinie, a także zwracać się do nich z pytaniami w celu uzyskania informacji w sprawie poszczególnych części projektów lub sprawozdań, o których mowa w art. 57.

Art. 58a.⁸⁷⁾ 1. Na posiedzeniu Komisji Finansów Publicznych przedłożone stanowiska właściwych komisji sejmowych do poszczególnych części projektów i sprawozdań, o których mowa w art. 57, przedstawiają przedstawiciele tych komisji. Nie mogą oni przedstawiać nie zawartych w stanowiskach właściwych komisji wniosków, opinii i propozycji poprawek. Przedstawiciele Komisji Finansów Publicznych, którzy uczestniczyli w pracach właściwych komisji sejmowych, przedstawiają na piśmie opinie w sprawie przedłożonych przez te komisje stanowisk.

2. Poprawki do projektu ustawy budżetowej, zgłaszane na posiedzeniu Komisji Finansów Publicznych, wymagają formy pisemnej.

Art. 59. 1.⁸⁸⁾ Komisja Finansów Publicznych, po rozpatrzeniu przy udziale przedstawicieli poszczególnych komisji sejmowych projektów oraz sprawozdań, o których mowa w art. 57, a także stanowisk przekazanych przez komisje, przedstawia na posiedzeniu Sejmu sprawozdanie wraz z wnioskami:

- 1) w odniesieniu do projektów ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa — w sprawie ich przyjęcia bez poprawek lub przyjęcia z poprawkami,
- 2) w odniesieniu do sprawozdań z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa — w sprawie ich przyjęcia lub odrzucenia oraz w przedmiocie absolutorium.

2.⁸⁹⁾ Komisja Finansów Publicznych przedkłada równocześnie Sejmowi informacje o nie uwzględnionych wnioskach poszczególnych komisji sejmowych.

3. (skreślony)⁹⁰⁾

⁸⁴⁾ Przepisy rozdziału 2 ze zmianami polegającymi na zastąpieniu wyrazów „Komisja Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów” przez wyrazy „Komisja Finansów Publicznych”, wprowadzonymi przez art. 1 pkt 30 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁸⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 sierpnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 46, poz. 514), która weszła w życie z dniem 5 października 1995 r.

⁸⁶⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 28 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁸⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 85.

⁸⁸⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 19 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, oraz przez art. 1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 85.

⁸⁹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 19 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁹⁰⁾ Przez art. 1 pkt 19 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

Art. 59a.⁹¹⁾ W razie zaistnienia konieczności przedstawienia dodatkowego sprawozdania do projektu ustawy budżetowej, Sejm rozpatruje je na najbliższym posiedzeniu po zakończeniu prac Komisji Finansów Publicznych.

Art. 60.⁹²⁾ Zgłoszone Sejmowi przez Senat propozycje określonych zmian w ustawie budżetowej Marszałek Sejmu przekazuje do Komisji Finansów Publicznych, która przedstawia Sejmowi swoje sprawozdanie.

Art. 61.⁹³⁾ Uchwałę w przedmiocie absolutorium Sejm podejmuje po wysłuchaniu opinii Najwyższej Izby Kontroli przedstawionej przez jej Prezesa.

Rozdział 2a⁹⁴⁾

Uchwalanie wotum zaufania i wotum nieufności; wybór Rady Ministrów

Art. 61a. 1.⁹⁵⁾ W debacie nad programem działania i wnioskiem o udzielenie wotum zaufania Radzie Ministrów powołanej przez Prezydenta w trybie art. 154 ust. 1 Konstytucji, przedstawionymi przez Prezesa Rady Ministrów po wyczerpaniu listy mówców i zadaniu pytań, głos może zabrać tylko Prezes Rady Ministrów.

2.⁹⁶⁾ Marszałek Sejmu poddaje pod głosowanie wniosek Prezesa Rady Ministrów. Inne wnioski w tej sprawie są niedopuszczalne.

3.⁹⁷⁾ Wotum zaufania Sejm uchwała bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 61b. 1.⁹⁸⁾ W razie niepowołania Rady Ministrów przez Prezydenta w trybie art. 154 ust. 1 Konstytucji albo nieudzielenia przez Sejm powołanej Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie art. 154 ust. 2 Konstytucji, kandydata na Prezesa Rady Ministrów może zgłosić co najmniej 46 posłów.

2.⁹⁹⁾ Termin zgłaszania kandydatur na Prezesa Rady Ministrów wyznacza Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów.

3.⁹⁹⁾ Sejm wybiera Prezesa Rady Ministrów w głosowaniu imiennym.

4.⁹⁹⁾ Prezes Rady Ministrów przedstawia Sejmowi na posiedzeniu program działania Rządu¹⁰⁰⁾ oraz proponowany przez niego skład Rady Ministrów.

5.⁹⁹⁾ Wniosek Prezesa Rady Ministrów w sprawie wyboru Rady Ministrów jest głosowany łącznie. Art. 61a ust. 2 stosuje się odpowiednio.

5a.¹⁰¹⁾ Sejm wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

6.⁹⁹⁾ Uchwałę o wyborze Rady Ministrów Marszałek Sejmu przekazuje niezwłocznie Prezydentowi.

Art. 61c.¹⁰²⁾ W wypadku powołania Rady Ministrów przez Prezydenta w trybie art. 155 Konstytucji Sejm udziela wotum zaufania tak powołanej Radzie Ministrów większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 61d. (skreślony)¹⁰³⁾.

Art. 61e. (skreślony)¹⁰³⁾.

Art. 61f.¹⁰⁴⁾ 1. Wniosek o wyrażenie wotum nieufności Radzie Ministrów składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu.

2. Po złożeniu wniosku podpisy posłów popierających wniosek nie mogą być wycofane, a także nie mogą być pod nim składane dalsze podpisy.

3. O zgłoszeniu wniosku Marszałek Sejmu zawiadomia niezwłocznie Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów.

4. Rozpatrzenie wniosku o wyrażenie wotum nieufności przez Sejm i poddanie go pod głosowanie następuje na najbliższym posiedzeniu Sejmu przypadającym po upływie 7 dni od dnia jego zgłoszenia i nie później niż na następnym posiedzeniu.

5. Jeżeli zgłoszono więcej niż jeden wniosek o wyrażenie wotum nieufności, są one rozpatrywane łącznie; jednak poddanie ich pod głosowanie następuje oddzielnie według kolejności zgłoszenia. W wypadku wyrażenia wotum nieufności na podstawie jednego wniosku, pozostałe wnioski nie podlegają głosowaniu.

6. W debacie nad wnioskiem o wyrażenie wotum nieufności, po wyczerpaniu listy mówców, głos może zabrać tylko Prezes Rady Ministrów.

7. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności większością ustawowej liczby posłów.

⁹¹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 85.

⁹²⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 20 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, oraz przez art. 1 pkt 29 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁹³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁹⁴⁾ Rozdział 2a dodany przez art. 1 pkt 22 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

⁹⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 13 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁹⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 31 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

⁹⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 13 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁹⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 14 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

⁹⁹⁾ Ust. 2, 3, 4, 5 i 6 w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 31 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁰⁰⁾ Zgodnie z art. 154 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dotyczy Rady Ministrów.

¹⁰¹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 14 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁰²⁾ Skreślony przez art. 1 pkt 32 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14, a następnie dodany przez art. 1 pkt 15 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁰³⁾ Przez art. 1 pkt 32 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁰⁴⁾ Art. 61f–61h w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 16 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

8. Uchwałą o wyrażeniu wotum nieufności Radzie Ministrów i wyborze nowego Prezesa Rady Ministrów Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Prezydentowi i Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 61g.¹⁰⁴⁾ 1. Sejm może wyrazić ministrowi wotum nieufności.

2. Do wniosku o wyrażenie wotum nieufności ministrowi stosuje się odpowiednio przepis art. 61f, z tym że wniosek kieruje się do odpowiednich komisji sejmowych.

Art. 61h.¹⁰⁴⁾ 1. Rozpatrzenie wniosku Prezesa Rady Ministrów o wyrażenie Radzie Ministrów wotum zaufania następuje na najbliższym posiedzeniu Sejmu, a w wypadku zgłoszenia wniosku w trakcie posiedzenia Sejmu — w czasie jego trwania.

2. Debata nad wnioskiem obejmuje wyłącznie zadawanie pytań Prezesowi Rady Ministrów i jego odpowiedzi na pytania.

3. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum zaufania większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

4. O uchwaleniu lub nieuchwaleniu wotum zaufania Radzie Ministrów Marszałek Sejmu niezwłocznie zawiadamia Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawach orzeczeń, sprawozdań, informacji, wniosków i uwag organów państwowych¹⁰⁵⁾

Art. 62.¹⁰⁶⁾ 1. W postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie stwierdzenia zgodności ustawy z przepisami konstytucyjnymi¹⁰⁷⁾ Sejm jest reprezentowany przez przedstawiciela, którego wyznacza Marszałek Sejmu spośród posłów.

2. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka przed terminem rozprawy wydaje opinię o zawartych we wniosku o rozpatrzenie sprawy przez Trybunał Konstytucyjny zarzutach co do niezgodności ustawy z przepisami konstytucyjnymi¹⁰⁷⁾. Poseł wyznaczony na przedstawiciela Sejmu ma obowiązek uczestniczyć w posiedzeniu komisji.

Art. 63.¹⁰⁸⁾ Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność z przepisami konstytucyjnymi¹⁰⁷⁾ aktu ustawodawczego oraz informacje o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa Prezes Trybunału Konstytucyjnego przekazuje Prezydium Sejmu.

Art. 64.¹⁰⁹⁾ 1. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją aktu ustawodawczego uchwalonego przed dniem 17 października 1997 r., przed wniesieniem pod obrady Sejmu, Marszałek Sejmu kieruje do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Tekst orzeczenia Trybunału doręcza się posłom.

2. W razie potrzeby Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka zwraca się o opinię do innych komisji.

3. W wyniku rozpatrzenia orzeczenia Sejm może podjąć uchwałą o odrzuceniu orzeczenia lub o uznaniu go za zasadne. Uchwały Sejmu w sprawach odrzucenia orzeczenia Trybunału zapadają większością co najmniej dwóch trzecich głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Nieoddalenie orzeczenia jest równoznaczne z uznaniem go za zasadne.

4. (skreślony)¹¹⁰⁾.

Art. 65. 1. Sejm rozpatruje, po wcześniejszym doręczeniu posłom, informacje Trybunału Konstytucyjnego o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa oraz uwagi Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie.

2. Rozpatrzenie przez Sejm spraw, o których mowa w ust. 1, nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia posłom tych informacji i uwag.

Art. 66. 1. Sejm zapoznaje się z przedkładanymi przez Trybunał Stanu informacjami o jego działalności. Informacje te Przewodniczący Trybunału Stanu przekazuje Prezydium Sejmu.

2. Sejm rozpatruje przedkładane przez Rzecznika Praw Obywatelskich coroczne sprawozdania z jego działalności oraz uwagi o stanie przestrzegania praw i wolności obywateli. Sprawozdania te i uwagi Rzecznik Praw Obywatelskich przekazuje Prezydium Sejmu.

3. Informacje Trybunału Stanu oraz sprawozdania i uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich doręcza się posłom.

4. Rozpatrzenie przez Sejm spraw, o których mowa w ust. 1 i 2, nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia posłom tych informacji, sprawozdań i uwag.

Art. 66a.¹¹¹⁾ 1. Sejm rozpatruje przedstawione przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji sprawozdanie z jej działalności oraz informacje o podstawowych problemach radiofonii i telewizji.

¹⁰⁵⁾ Tytuł rozdziału 3 w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁰⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁰⁷⁾ Obecnie dotyczy przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁰⁸⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 24 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁰⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 35 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹¹⁰⁾ Przez art. 1 pkt 19 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹¹¹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 20 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

2. Sprawozdanie i informację doręcza się posłom.

3. Rozpatrzenie sprawozdania i informacji nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia ich doręczenia posłom.

4. Sprawozdanie przesyła się do komisji, która po jego rozpatrzeniu przedstawia Sejmowi projekt uchwały o jego przyjęciu lub odrzuceniu.

5. Sejm podejmuje uchwałę o przyjęciu lub odrzuceniu sprawozdania.

6. Sejm rozstrzyga o sposobie wykorzystania wniosków wynikających ze sprawozdania i z informacji, o których mowa w ust. 1, a w razie potrzeby kieruje te wnioski do właściwych komisji.

Art. 67. 1. Przedkładane Sejmowi przez Najwyższą Izbę Kontroli:

1) uwagi do sprawozdania Rady Ministrów z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa,

2) sprawozdania z wyników kontroli zleconych przez Sejm i jego organy (Marszałka Sejmu, Prezydium Sejmu, komisje sejmowe) oraz przeprowadzonych na wniosek Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów, a także informacje o wynikach innych kontroli,

3) wnioski w sprawie rozpatrzenia przez Sejm lub jego organy określonych problemów społeczno-gospodarczych i organizacyjno-prawnych, związanych z działalnością organów administracji państwowej

— Prezes Najwyższej Izby Kontroli przedstawia Prezydium Sejmu.

2.¹¹²⁾ Prezydium Sejmu, po zasięgnięciu opinii Komisji do Spraw Kontroli Państwowej, rozpatruje wnioski, o których mowa w ust. 1 pkt 3, i decyduje o nadaniu im dalszego biegu, a także rozpatruje przedkładane przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli okresowe plany pracy Najwyższej Izby Kontroli.

3.¹¹³⁾ Uwagi, sprawozdania i informacje określone w ust. 1 pkt 1 i 2 Marszałek Sejmu kieruje do Komisji do Spraw Kontroli Państwowej i do właściwych komisji sejmowych.

4.¹¹⁴⁾ Przedkładane przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli sprawozdanie z rocznej działalności Najwyższej Izby Kontroli rozpatruje Prezydium Sejmu; przed rozpatrzeniem tego sprawozdania Prezydium Sejmu przesyła je do zaopiniowania Komisji do Spraw Kontroli Państwowej oraz może przesłać je do ustosunkowania się właściwym komisjom sejmowym.

¹¹²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹¹³⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 36 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14, oraz przez art. 1 pkt 21 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹¹⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

Rozdział 4

Postępowanie w sprawach odpowiedzialności konstytucyjnej

Art. 68. 1.¹¹⁵⁾ Wstępne wnioski w sprawach pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej osób zajmujących określone ustawą najwyższe stanowiska państwowe Marszałek Sejmu kieruje do Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej; w postępowaniu przed tą Komisją stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

2.¹¹⁶⁾ Jeżeli wstępny wniosek nie odpowiada warunkom określonym w ustawie, Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej, wzywa wnioskodawcę do jego uzupełnienia w terminie 14 dni.

3.¹¹⁷⁾ W przypadku niezupełnienia wstępnego wniosku w terminie, o którym mowa w ust. 2, Marszałek Sejmu pozostawia wniosek bez biegu.

Art. 69. 1. Przewodniczący Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej przesyła osobie objętej wnioskiem odpis wniosku wraz z załącznikami, wyznaczając jej termin do złożenia pisemnych wyjaśnień i przedstawienia wniosków dowodowych.

2. Komisja, po wstępnym zapoznaniu się ze zgłoszonymi zarzutami oraz wyjaśnieniami i wnioskami osoby objętej zarzutami, określa zakres i sposób przeprowadzenia postępowania dowodowego.

3. Osoba objęta wstępnym wnioskiem oraz jej obrońca mogą brać udział w posiedzeniach Komisji, na których przeprowadza się postępowanie dowodowe, oraz w czynnościach podejmowanych z upoważnienia Komisji.

Art. 70. 1. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej przedstawia Sejmowi sprawozdanie z przeprowadzonego postępowania wraz z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej lub umorzenie postępowania w sprawie; wraz ze sprawozdaniem Komisja przedstawia Sejmowi także wnioski w sprawie wyboru przez Sejm oskarżycieli.

2. Wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej powinien zawierać wszystkie dane wymagane przez przepisy Kodeksu postępowania karnego w stosunku do aktu oskarżenia, a w wypadku wniosku o umorzenie postępowania — uzasadnienie faktyczne i prawne tego wniosku.

3. Sprawozdanie i wnioski doręcza się wszystkim posłom wraz z informacją o udostępnieniu do wglądu

¹¹⁵⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 25 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, oraz przez art. 1 pkt 37 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹¹⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 37 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹¹⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 37 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

postów akt sprawy, której dotyczy sprawozdanie, z tym że akta sprawy powinny być udostępnione postom w okresie nie krótszym niż 21 dni przed posiedzeniem Sejmu, na którym ma być rozpatrzona sprawa.

4. Sejm może przedłożone sprawozdanie zwrócić Komisji w celu uzupełnienia postępowania; w tym wypadku Sejm określa kierunek i zakres dalszego postępowania Komisji.

Art. 71. Uchwały o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej lub o umorzeniu postępowania w sprawie Sejm podejmuje bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby postów.

Rozdział 5

Postępowanie w sprawach dyscyplinarnych postów oraz w sprawach o pociągnięcie postów do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo o aresztowanie bądź zatrzymanie¹¹⁸⁾

Art. 71a.¹¹⁹⁾ 1. Sprawy postów, którym zarzuca się naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w art. 33—35 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja przedstawia Prezydium Sejmu sprawozdanie zawierające opinię w sprawie oraz ewentualnie projekt uchwały, o której mowa w art. 22, albo wniosek o umorzenie postępowania w sprawie zarzutów.

3. W posiedzeniu Komisji, na którym następuje rozpatrzenie zarzutów, ma prawo brać udział poseł, którego zarzuty dotyczą; ma on też prawo do zabierania głosu poza kolejnością.

Art. 72. 1.¹²⁰⁾ Sprawy postów, w stosunku do których przedstawia się zarzut, że nie wykonują obowiązków poselskich, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. (skreślony)¹²¹⁾.

3.¹²²⁾ Odwołanie od uchwały Komisji składa się za pośrednictwem przewodniczącego Komisji, który przedstawia je Prezydium Sejmu, dołączając materiały z posiedzenia (posiedzeń) Komisji w tej sprawie. Prezydium Sejmu może ponadto zasięgnąć opinii klubu albo koła, którego poseł jest członkiem.

Art. 73. 1.¹²³⁾ Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo aresztowanie bądź zatrzymanie składa się do Prezydium Sejmu, które przekazuje ten wniosek do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. Komisja powiadamia posła, którego wniosek dotyczy, o treści wniosku oraz terminie jego rozpatrzenia przez Komisję.

3. Poseł, którego wniosek dotyczy, przedstawia Komisji wyjaśnienia i własne wnioski w tej sprawie, w formie pisemnej lub ustnie.

4. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja uchwała sprawozdanie wraz z propozycją przyjęcia lub odrzucenia wniosku.

5. Sprawozdanie Komisji doręcza się niezwłocznie postom.

6.¹²⁴⁾ Sejm rozpatruje sprawozdanie Komisji wysłuchując jedynie sprawozdawcy. Prawo do zabrania głosu przysługuje również postowi, którego wniosek dotyczy. Nad sprawozdaniem tym nie przeprowadza się dyskusji.

7.¹²³⁾ Sejm po rozpatrzeniu sprawozdania rozstrzyga większością co najmniej dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby postów o wyrażeniu zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo aresztowanie bądź zatrzymanie.

8.¹²⁵⁾ W tej samej uchwale Sejm może wskazać, że sądem właściwym do rozpoznania sprawy o przestępstwo jest sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście gminy Warszawa-Centrum.

9.¹²⁵⁾ Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 73a.¹²⁶⁾ W wypadku zgłoszenia przez uprawniony organ wniosku w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej posła, członka Komisji do Spraw Służb Specjalnych, za przestępstwo naruszenia tajemnicy państwowej i służbowej, Prezydium Sejmu wykonuje w stosunku do niego zadania Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich, o których mowa w art. 73.

Art. 73b.¹²⁷⁾ Przepisy art. 73a stosuje się odpowiednio do posła — członka Komisji Etyki Poselskiej, w przypadku naruszenia tajemnicy służbowej.

¹¹⁸⁾ Tytuł rozdziału 5 ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 26 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹¹⁹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹²⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 38 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹²¹⁾ Przez art. 1 pkt 9 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹²²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹²³⁾ Ze zmianami w ust. 1 i 7 wprowadzonymi przez art. 1 pkt 27 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹²⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 10 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹²⁵⁾ Ust. 8 i 9 dodane przez art. 1 pkt 10 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹²⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 17.

¹²⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 11 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 39 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

Art. 74.¹²⁸⁾ W sprawach, o których mowa w art. 72—73b, poseł może ustanowić swojego obrońcę spośród postów.

Rozdział 5a¹²⁹⁾

Komisja do Spraw Służb Specjalnych i postępowanie w Komisji

Art. 74a. 1. W skład Komisji do Spraw Służb Specjalnych wchodzi nie więcej niż siedmiu postów.

2. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu, w drodze uchwały, ustala liczbę członków Komisji do Spraw Służb Specjalnych.

3.¹³⁰⁾ Zgłoszenia kandydatów na członków Komisji dokonują przewodniczący klubów poselskich lub grupy co najmniej 35 postów. Zgłoszenie składa się Marszałkowi Sejmu.

4. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu, zgłoszony po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, wybiera skład osobowy Komisji w głosowaniu łącznym.

Art. 74b. 1. Pierwsze posiedzenie Komisji do Spraw Służb Specjalnych zwołuje i prowadzi Marszałek Sejmu. Na posiedzeniu tym Komisja wybiera ze swego grona prezydium komisji w składzie: przewodniczący i jego zastępca.

2. Uchwały Komisji zapadają bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy liczby członków Komisji.

3. Komisja ustala szczegółowo tryb swojej pracy i podejmowania rozstrzygnięć.

4.¹³¹⁾ Dostęp członków Komisji do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności Państwa, Sił Zbrojnych i bezpieczeństwa Państwa określają przepisy o tajemnicy państwowej i służbowej; o upoważnienie członków Komisji do dostępu do tych wiadomości występuje Marszałek Sejmu do Ministra Obrony Narodowej lub Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Art. 74c. 1. Posiedzenia Komisji do Spraw Służb Specjalnych są zamknięte. Przepisu art. 80 ust. 1 nie stosuje się.

2. Posiedzenia wspólne, odbywane z innymi komisjami, mogą być jawne.

3.¹³²⁾ Przewodniczący Komisji zaprasza osoby inne niż określone w art. 79 ust. 1 do wzięcia udziału w pra-

cach Komisji za pośrednictwem lub po powiadomieniu Marszałka Sejmu oraz Ministra Obrony Narodowej lub Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Osoby zaproszone składają przewodniczącemu Komisji pisemne zobowiązanie zachowania tajemnicy w zakresie udostępnionych im wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową.

Art. 74d. Komisja uczestniczy, w sprawach dotyczących służb specjalnych, w postępowaniu z projektami ustaw budżetowych i innymi planami finansowymi Państwa oraz w rozpatrywaniu sprawozdań z ich wykonania, przedstawiając opinię właściwym komisjom.

Art. 74e. 1.¹³³⁾ Protokół z posiedzenia Komisji do Spraw Służb Specjalnych oraz sprawozdania, o których mowa w art. 90 ust. 1 i art. 94 ust. 1, stanowią tajemnicę państwową, z wyjątkiem protokołów oraz sprawozdań z jawnych posiedzeń wspólnych, odbywanych z innymi komisjami. Komisja przedkłada protokoły oraz sprawozdania Marszałkowi Sejmu.

2. Z przebiegu posiedzenia Komisji do Spraw Służb Specjalnych nie sporządza się biuletynu; jednakże z jawnych posiedzeń wspólnych, odbywanych z udziałem Komisji do Spraw Służb Specjalnych, sporządza się biuletyn, o którym mowa w art. 92 ust. 1 i 3.

3.¹³⁴⁾ Komisja może ustalić dla prasy, radia i telewizji komunikat z posiedzenia Komisji, w miarę potrzeby konsultując jego treść z Ministrem Obrony Narodowej lub Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Art. 74f. Z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów niniejszego rozdziału, do Komisji do Spraw Służb Specjalnych i postów wybranych do tej Komisji stosuje się odpowiednio przepisy Regulaminu Sejmu. Służbami specjalnymi w rozumieniu niniejszego regulaminu są: Urząd Ochrony Państwa oraz Wojskowe Służby Informacyjne.

Rozdział 5b¹³⁵⁾

Komisja Etyki Poselskiej

Art. 74g. 1. W skład Komisji Etyki Poselskiej wchodzi posłowie reprezentujący wszystkie kluby poselskie po jednym członku z każdego klubu.

2. Kandydatów na członków Komisji zgłaszają przewodniczący klubów.

3. Na kandydata na członka Komisji proponuje się osobę o nieposzlakowanej opinii i wysokim autorytecie moralnym.

4. Kandydat na członka Komisji lub członek Komisji

¹²⁸⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹²⁹⁾ Rozdział 5a dodany przez art. 1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 17.

¹³⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 40 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹³¹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 41 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹³²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 42 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹³³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 43 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹³⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 43 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹³⁵⁾ Rozdział 5b dodany przez art. 1 pkt 13 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 44 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

może wnieść umotywowane zastrzeżenie do członkostwa w Komisji innego kandydata, a zastrzeżenie takie wstrzymuje dokonanie wyboru Komisji przez Sejm. Jeżeli zastrzeżenie mimo wyjaśnień nie zostanie cofnięte, uprawnieni zgłaszają niezwłocznie nową kandydaturę.

5. Wybór Komisji następuje, jeżeli nie ma zastrzeżeń do kandydatów. Sejm dokonuje wyboru członków Komisji w głosowaniu łącznym.

6. W przypadku zmiany przynależności klubowej członek Komisji składa rezygnację z jej członkostwa.

Art. 74h. 1. Do posiedzeń Komisji, na których rozpatruje się sprawy wynikające z majątkowych oświadczeń poselskich, stosuje się przepisy art. 74b ust. 2, art. 74c ust. 1 i art. 74e ust. 1 i 2.

2. Wiadomości uzyskane w toku prac Komisji, o których mowa w ust. 1, są tajemnicą służbową w rozumieniu przepisów o tajemnicy państwowej i służbowej.

Art. 74i. 1. Komisja, w sprawach postów, którzy zachowują się w sposób nie odpowiadający godności posła, wydaje rozstrzygnięcia na podstawie „Zasad etyki poselskiej”.

2. „Zasady etyki poselskiej” podlegają zatwierdzeniu przez Sejm. Sejm w uchwale przyjmuje lub odrzuca w całości projekt „Zasad etyki poselskiej” przedstawiony przez Komisję.

3. Pracami Komisji kieruje przewodniczący, a w czasie jego nieobecności zastępca przewodniczącego. Funkcję przewodniczącego Komisji i zastępcy przewodniczącego pełnią kolejno, po 3 miesiące, członkowie Komisji. Szczegółowe zasady rotacyjnego sprawowania funkcji przewodniczącego Komisji i jego zastępcy określa regulamin Komisji Etyki Poselskiej.

4. Komisja rozpatruje sprawy, które należą do jej właściwości, z własnej inicjatywy.

Art. 74j. Komisja może wezwać posła do wyjaśnienia wątpliwości powstałych w toku postępowania.

Art. 74k. 1. Komisja, po rozpatrzeniu sprawy i stwierdzeniu naruszenia przez posła „Zasad etyki poselskiej”, może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić postowi uwagę,
- 2) udzielić postowi upomnienia,
- 3) udzielić postowi nagany.

2. Uchwały Komisji podaje się do wiadomości publicznej. Regulamin Komisji określa tryb i termin takiej publikacji.

3. Uchwałę, o której mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, Komisja podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy jej członków.

4. Od uchwały, o której mowa w ust. 1, służą postę-

wi środki przewidziane w art. 72 ust. 3 Regulaminu Sejmu. Wniesienie przez posła odwołania wstrzymuje podanie treści uchwały do wiadomości publicznej.

Art. 74l. Z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów niniejszego rozdziału oraz regulaminu Komisji, do Komisji tej i postów do niej wybranych stosuje się odpowiednio przepisy Regulaminu Sejmu.

Rozdział 6

Posiedzenia komisji sejmowych

Art. 75. Komisje sejmowe obradują na posiedzeniach.

Art. 76. 1. Prezydium komisji kolegalnie kieruje pracami komisji, a w szczególności:

- 1) opracowuje projekty planów pracy komisji,
- 2) ustala terminy i porządek dzienny posiedzeń,
- 3) czuwa nad przygotowaniem posiedzeń,
- 4) zapewnia członkom komisji otrzymywanie w odpowiednim czasie należycie przygotowanych materiałów,
- 5) wyznacza sprawozdawców (referentów) na posiedzenia komisji.

2. Prezydium komisji, opracowując projekty planów pracy komisji oraz ustalając porządek dzienny posiedzenia, bierze pod uwagę wnioski klubów i kół poselskich oraz poszczególnych postów.

3. Prezydium komisji informuje Prezydium Sejmu o przebiegu prac komisji.

4. Prezydium komisji może zwrócić się do właściwych organów, instytucji i organizacji o przedstawienie stanowiska w sprawie wniosku lub uwagi wypowiedzianej przez posła w toku posiedzenia komisji.

Art. 77. 1. Komisje sejmowe na swych posiedzeniach w szczególności:

- 1) rozpatrują projekty ustaw i uchwał,
- 2)¹³⁶⁾ rozpatrują przekazane im uchwały Senatu o wniesieniu poprawek do tekstu ustawy uchwalonej przez Sejm lub jej odrzuceniu oraz wnioski Prezydenta o ponowne rozpatrzenie ustawy przez Sejm,
- 3) rozpatrują i opiniują założenia projektów ustaw i uchwał,
- 4) rozpatrują sprawozdania i informacje ministrów oraz kierowników naczelnych organów administracji państwowej, a także kierowników innych urzędów i instytucji państwowych,

¹³⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 28 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

- 5) analizują działalność poszczególnych działów administracji i gospodarki państwowej,
- 6) rozpatrują sprawy związane z wprowadzeniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał Sejmu, a także z realizacją uchwalonych przez siebie dezyderatów,
- 7)¹³⁷⁾ opiniują, skierowane przez Marszałka Sejmu, wnioski w sprawie wyboru, powołania lub odwołania przez Sejm poszczególnych osób na określone stanowiska państwowe.

2. Do porządku głosowania projektów ustaw i uchwał na posiedzeniu komisji stosuje się odpowiednio art. 46.

3. Obradami komisji kieruje przewodniczący; w razie nieobecności przewodniczącego, obradami komisji kieruje jeden z jego zastępców.

Art. 78. 1. Posiedzenia komisji odbywają się w terminach określonych przez samą komisję, jej prezydium lub przewodniczącego.

2. Na żądanie Prezydium Sejmu lub na pisemny wniosek jednej czwartej ogólnej liczby członków komisji przewodniczący komisji jest obowiązany zwołać posiedzenie w celu rozpatrzenia określonej sprawy.

3. Posiedzenia komisji nie mogą odbywać się w czasie trwania posiedzenia Sejmu, chyba że Marszałek Sejmu wyrazi na to zgodę.

4.¹³⁸⁾ O terminie i porządku dziennym posiedzenia komisji zawiadamia się członków komisji, Prezydium Sejmu, Najwyższą Izbę Kontroli oraz zainteresowane organy państwowe. Zawiadomienie członków komisji powinno nastąpić co najmniej na trzy dni przed posiedzeniem komisji, na zasadach i w trybie określonych przez Prezydium Sejmu, chyba że posiedzenie zostało w wyniku decyzji podjętych na posiedzeniu Sejmu.

Art. 79. 1. Na żądanie prezydium komisji ministrowie oraz kierownicy naczelnych organów administracji państwowej, a także kierownicy innych urzędów i instytucji państwowych są obowiązani przedstawiać sprawozdania i udzielać informacji; są oni obowiązani uczestniczyć w posiedzeniach komisji, na których rozpatrywane są sprawy dotyczące ich zakresu działania. Osoby te mogą upoważnić pisemnie swego przedstawiciela do udziału w posiedzeniu.

2. Prezydium komisji lub jej przewodniczący może zaprosić inne osoby niż wymienione w ust. 1 do wzięcia udziału w posiedzeniu, w celu złożenia informacji i wyjaśnień w sprawach będących przedmiotem obrad lub badań komisji.

3. Przedstawiciel Najwyższej Izby Kontroli, który uczestniczy w posiedzeniu komisji, może zgłaszać uwagi do sprawozdań i informacji przedkładanych ko-

misji przez przedstawicieli Rządu¹³⁹⁾ bądź inne osoby uczestniczące w posiedzeniu, a na żądanie komisji udziela wyjaśnień w sprawach kontroli przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli.

Art. 80. 1. W posiedzeniach komisji, w tym również zamkniętych, mogą uczestniczyć posłowie nie będący jej członkami. Mogą oni zabierać głos w dyskusji i składać wnioski bez prawa udziału w głosowaniu.

2.¹⁴⁰⁾ Przepis ust. 1 nie dotyczy Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej oraz komisji śledczych powoływanych na podstawie art. 111 Konstytucji.

3. W posiedzeniu komisji, na zaproszenie prezydium komisji lub jej przewodniczącego, mogą uczestniczyć przedstawiciele organizacji zawodowych i społecznych oraz eksperci komisji.

4. Prezydium Sejmu określa zasady i tryb korzystania przez komisje z opinii i ekspertyz.

5. Na posiedzeniu komisji, za zgodą jej przewodniczącego, mogą być obecni pracownicy biur klubów poselskich oraz dziennikarze prasy, radia i telewizji.

Art. 81. Przewodniczący komisji może zwrócić uwagę posłowi, który w wystąpieniu swoim odbiega od przedmiotu obrad komisji, przywołaniem posła „do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu posła „do rzeczy” przewodniczący komisji może odebrać głos posłowi.

Art. 82. Komisja może postanowić odbycie posiedzenia zamkniętego, określając osoby, których udział w posiedzeniu jest niezbędny. Ta część posiedzenia, podczas której zapada postanowienie, jest zamknięta.

Art. 83. Na wypowiedziane przez posłów w toku posiedzenia komisji wnioski i uwagi uczestniczący w posiedzeniu przedstawiciele organów państwowych, instytucji i organizacji udzielają odpowiedzi na tym samym lub najbliższym posiedzeniu komisji; w uzasadnionych wypadkach odpowiedź ta może być udzielona w formie pisemnej; o treści nadestanych odpowiedzi przewodniczący komisji informuje komisje na najbliższym posiedzeniu.

Art. 84. 1. Komisja uchwała dezyderaty, opinie, sprawozdania, a także projekty uchwał, rezolucji, apelii, oświadczeń lub deklaracji Sejmu. Komisja, w drodze uchwały, może przyjąć do wiadomości przedłożoną jej informację bądź stanowisko.

2. Uchwały komisji zapadają większością głosów, w obecności co najmniej jednej trzeciej liczby członków komisji, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 85. 1. Dezyderat zawiera postulaty komisji w określonych sprawach i może być skierowany do Ra-

¹³⁹⁾ Dotyczy Rady Ministrów w rozumieniu przepisów rozdziału VI Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁴⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 29 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, oraz przez art. 1 pkt 46 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹³⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 45 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹³⁸⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 14 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

dy Ministrów lub poszczególnych jej członków, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prokuratora Generalnego oraz Głównego Inspektora Pracy.

2. Uchwalone przez komisję dezyderaty przedstawiane są przez przewodniczącego komisji Marszałkowi Sejmu, który przesyła je odpowiednim organom.

3. Marszałek Sejmu może zwrócić komisji uchwalony przez nią dezyderat, z uмотywowanym zaleceniem ponownego rozpatrzenia sprawy; dezyderat ponownie przez komisję uchwalony Marszałek Sejmu przesyła adresatowi.

4. Organ, pod którego adresem uchwalony został dezyderat komisji, ma obowiązek ustosunkować się do niego i pisemnie powiadomić Marszałka Sejmu o zajętych stanowisku w ciągu 30 dni od dnia otrzymania dezyderatu, chyba że Marszałek Sejmu, na wniosek zainteresowanego organu, po porozumieniu z prezydium komisji, ustali inny termin.

5. Odpowiedzi organów państwowych na dezyderaty oraz informacje tych organów o przebiegu realizacji dezyderatów są rozpatrywane na posiedzeniach komisji.

6. W razie nieotrzymania odpowiedzi w terminie lub uznania otrzymanej odpowiedzi za niezadowalającą, komisja może ponowić dezyderat, przedłożyć Marszałkowi Sejmu wniosek o zwrócenie odpowiedzi jako niezadowalającej lub przedłożyć Sejmowi projekt odpowiedniej uchwały lub rezolucji.

Art. 86. 1. Opinia zawiera stanowisko w określonej sprawie; komisja może przedstawić opinię organom wymienionym w art. 85 ust. 1, a także innym centralnym urządnom i instytucjom państwowym; przepisy art. 85 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. Komisja może zwrócić się do adresata opinii o przedstawienie stanowiska w sprawach podniesionych w opinii, jak również o informacje o przebiegu realizacji wniosków wynikających z tej opinii; adresat opinii jest obowiązany na żądanie komisji przedstawić stanowisko w terminie określonym w art. 85 ust. 4; w sprawach tych stosuje się odpowiednio przepisy art. 85 ust. 5 i 6.

Art. 87. 1. W sprawach związanych z wprowadzeniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał Sejmu właściwe komisje przeprowadzają kontrolę.

2. W wypadkach gdy problematyka zamierzonej kontroli wiąże się z przedmiotowym zakresem działania także innej komisji, kontrola taka powinna być podjęta we współdziałaniu z zainteresowaną komisją jako kontrola wspólna bądź przy udziale przedstawicieli takiej komisji.

3. Prezydium Sejmu określa ogólne zasady przeprowadzania kontroli.

4. Komisja przeprowadzająca kontrolę określa zakres oraz sposób jej przeprowadzenia.

Art. 88. 1. Wyniki kontroli, o których mowa w art. 87 ust. 1, ujmuje się w sprawozdaniach, które przekazuje się Marszałkowi Sejmu.

2. Marszałek Sejmu zarządza doręczenie sprawozdań, o których mowa w ust. 1, wszystkim posłom; sprawozdanie może być przedmiotem obrad na posiedzeniu Sejmu.

Art. 89. 1. Komisje mogą odbywać posiedzenia wspólne, którym przewodniczy jeden z przewodniczących komisji.

2.¹⁴¹⁾ Komisje obradujące wspólnie przyjmują uchwały większością głosów, w obecności co najmniej jednej trzeciej liczby członków każdej z uczestniczących w posiedzeniu komisji.

3.¹⁴²⁾ W przypadku gdy w poddanej pod głosowanie na posiedzeniu komisji (komisji obradujących wspólnie) sprawie proceduralnej uzyskano równą liczbę głosów, o przyjęciu lub nieprzyjęciu uchwały w tej sprawie rozstrzyga głos przewodniczącego komisji (przewodniczącego posiedzenia wspólnego), jeżeli nie wstrzymał się on od głosowania.

4.¹⁴²⁾ Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do zastępcy przewodniczącego komisji, jeżeli kieruje on obradami komisji w razie nieobecności przewodniczącego.

5.¹⁴²⁾ Do głosowania stosuje się odpowiednio art. 113 ust. 2 pkt 1 i ust. 3.

Art. 90. 1.¹⁴³⁾ W sprawach przekazanych komisji do rozpatrzenia przez Sejm, Marszałka Sejmu lub Prezydium Sejmu komisja przedstawia sprawozdanie.

2. Komisje wybierają ze swojego składu sprawozdawcę na posiedzenie Sejmu, który przedstawia w sposób obiektywny wnioski zawarte w sprawozdaniu komisji.

Art. 91. Komisje mogą ze swojego składu powoływać podkomisje, określając ich skład oraz zakres działania; powołanie podkomisji stałej wymaga zgody Prezydium Sejmu.

Art. 92. 1. Z przebiegu każdego posiedzenia komisji sporządza się protokół oraz biuletyn.

2.¹⁴⁴⁾ Protokół obejmuje szczegółowy zapis przebiegu posiedzenia oraz — w załącznikach — teksty przyjętych uchwał, sprawozdań i projektów, a także zestawienie poprawek zgłoszonych w formie pisemnej do projektu ustawy i uchwały, teksty przedłożonych odpowiedzi, informacji i innych materiałów. Członek komisji, a także inna osoba zabierająca głos w dysku-

¹⁴¹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 47 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁴²⁾ Ust. 3–5 dodane przez art. 1 pkt 15 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

¹⁴³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 48 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁴⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 30 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

sji, może zgłosić uwagi do protokołu; o przyjęciu lub odrzuceniu uwag decyduje komisja. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń, uważa się za przyjęty. Protokół podpisuje przewodniczący komisji prowadzący obrady. Protokół stanowi urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad komisji.

3. Biuletyn zatwierdzony przez przewodniczącego komisji jest nieurzędowym streszczeniem obrad komisji; przeznaczony jest przede wszystkim dla prasy, radia i telewizji.

Art. 93. Komisje, na zasadach i w trybie określonych przez Prezydium Sejmu, mogą przeprowadzać w wyznaczonym przez siebie składzie wizytacje oraz badania działalności poszczególnych zakładów oraz spółek z udziałem Skarbu Państwa, przedsiębiorstw i innych instytucji państwowych.

Art. 94. 1. Na zakończenie kadencji komisja sporządza sprawozdanie ze swojej działalności.

2. Sprawozdanie komisji może być umieszczone w porządku dziennym posiedzenia Sejmu.

DZIAŁ III

Posiedzenia Sejmu

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 95. 1. Sejm obraduje na posiedzeniach.

2.¹⁴⁵⁾ Przedmiotem obrad na posiedzeniach Sejmu są w szczególności:

1) wybór Marszałka, wicemarszałków i sekretarzy Sejmu oraz komisji sejmowych,

2)¹⁴⁵⁾ powoływanie i odwoływanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,

3)¹⁴⁵⁾ wybór sędziów Trybunału Konstytucyjnego, zastępców przewodniczącego i członków Trybunału Stanu, członków Rady Polityki Pieniężnej, członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz posłów — członków Krajowej Rady Sądownictwa,

3a)¹⁴⁶⁾ orędzia Prezydenta,

4) projekty ustaw i uchwał Sejmu,

5)¹⁴⁷⁾ uchwały Senatu o wprowadzeniu poprawek do ustawy uchwalonej przez Sejm lub jej odrzuceniu,

6) wnioski Prezydenta w sprawie ponownego rozpatrzenia uchwalonej ustawy,

7) projekty ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa, a także sprawozdania z ich wykonania wraz z wnioskiem w przedmiocie absolutorium,

8)¹⁴⁸⁾ exposé Prezesa Rady Ministrów wraz z wnioskiem o udzielenie Rządowi¹⁴⁹⁾ wotum zaufania,

8a)¹⁵⁰⁾ wybór Rady Ministrów w wypadkach określonych w przepisach konstytucyjnych,

8b)¹⁵⁰⁾ wnioski o wyrażenie wotum nieufności Radzie Ministrów lub poszczególnym ministrom,

9) uwagi Najwyższej Izby Kontroli do sprawozdań Rady Ministrów z wykonania zadań społeczno-gospodarczych oraz analiza wykonania budżetu, a także sprawozdanie Najwyższej Izby Kontroli ze swojej działalności,

10) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność ustawy z Konstytucją oraz informacje Trybunału Konstytucyjnego o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa,

11) coroczne sprawozdania z działalności i uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich o stanie przestrzegania praw i wolności obywateli,

11a)¹⁵¹⁾ coroczne sprawozdania z działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,

12) sprawy związane z wprowadzaniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał,

13) interpelacje i zapytania poselskie,

14) inne sprawy wniesione lub przekazane przez Prezydenta, Radę Ministrów, Prezydium Sejmu, komisje sejmowe oraz posłów.

Art. 96.¹⁵²⁾ 1. Prezydent uczestniczy w posiedzeniu Sejmu, gdy uzna to za celowe.

2. W posiedzeniach Sejmu uczestniczą członkowie Rady Ministrów oraz Prezes Najwyższej Izby Kontroli; potwierdzają oni swoją obecność podpisem na liście obecności. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu, mogą oni delegować swoich upoważnionych zastępców.

3. W posiedzeniach Sejmu mogą uczestniczyć: Marszałek Senatu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego — Przewodniczący Trybunału Stanu, Prezes Trybunału

¹⁴⁵⁾ Zdanie wstępne i brzmienie pkt 2 i 3 ustalone przez art. 1 pkt 22 lit. a) i b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁴⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 31 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁴⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 31 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁴⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 31 lit. d) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁴⁹⁾ Radzie Ministrów, zgodnie z art. 154 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁵⁰⁾ Pkt 8a i 8b dodane przez art. 1 pkt 31 lit. e) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁵¹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 22 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁵²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 23 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

Konstytucyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, Szef Kancelarii Prezydenta oraz sekretarze stanu w Kancelarii Prezydenta.

4. Prawo wstępu na salę posiedzeń Sejmu mają również osoby i delegacje zaproszone przez Marszałka Sejmu oraz upoważnieni przez niego pracownicy Kancelarii Sejmu.

Art. 97. 1.¹⁵³⁾ Marszałek Sejmu najpóźniej na 7 dni przed planowanym posiedzeniem zawiadamia o dacie i porządku dziennym tego posiedzenia posłów, Prezydenta, Marszałka Senatu, członków Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach termin, o którym mowa w ust. 1, może ulec skróceniu.

Art. 98. 1. Posiedzenia Sejmu są jawne. Jawność posiedzeń Sejmu zapewnia się w szczególności poprzez:

- 1) wcześniejsze informowanie opinii publicznej o posiedzeniach Sejmu,
- 2) umożliwienie prasie, radiu i telewizji sporządzania sprawozdań z posiedzeń Sejmu,
- 3) umożliwienie publiczności obserwowania obrad Sejmu z galerii w sali posiedzeń Sejmu, na zasadach określonych przez Marszałka Sejmu w przepisach porządkowych.

2.¹⁵⁴⁾ Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu lub co najmniej 30 posłów, może uchwalić tajność obrad, jeżeli wymaga tego dobro Państwa.

3.¹⁵⁵⁾ Sejm rozstrzyga o tajności obrad bez udziału publiczności i przedstawicieli prasy, radia i telewizji, po wystuchaniu uzasadnienia wniosku — bez debaty. Uchwała o tajności obrad podejmowana jest bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

Art. 99. 1. Posiedzenia Sejmu odbywają się w terminach ustalonych przez Prezydium Sejmu lub uchwałą Sejmu.

2.¹⁵⁶⁾ Porządek dzienny posiedzenia Sejmu ustala Marszałek Sejmu, po wystuchaniu opinii Konwentu Seniorów.

3.¹⁵⁶⁾ Wnioski o uzupełnienie porządku dziennego mogą zgłaszać kluby, koła oraz grupy co najmniej 15 posłów, przedstawiając je Marszałkowi Sejmu w formie pisemnej nie później niż na 12 godzin przed rozpoczęciem posiedzenia.

4.¹⁵⁶⁾ W przypadku braku jednolitej opinii Konwentu Seniorów w sprawie porządku dziennego posiedzenia, w spornych punktach porządku rozstrzyga Sejm, po przedstawieniu sprawy przez Marszałka Sejmu. Głosowanie nie jest poprzedzone debatą ani zadawaniem pytań.

5.¹⁵⁶⁾ Wnioski nie uwzględnione przez Marszałka Sejmu, o których mowa w ust. 3, stają się przedmiotem rozstrzygnięcia przez Sejm w terminie nie przekraczającym sześciu miesięcy od dnia ich złożenia.

Art. 100. 1. Wypowiedziane przez posłów w toku posiedzenia Sejmu wnioski i uwagi podlegają wnikliwemu rozpatrzeniu przez właściwe organy państwowe, instytucje i organizacje.

2.¹⁵⁷⁾ Marszałek Sejmu może zwrócić się do właściwych organów, instytucji i organizacji o przedstawienie stanowiska w sprawie wniosku lub uwagi wypowiedzianej przez posła w toku posiedzenia Sejmu.

Art. 101. 1. Marszałek Sejmu czuwa nad przestrzeganiem w toku obrad Regulaminu Sejmu oraz powagi i porządku na sali posiedzeń.

2. Marszałek Sejmu może zwrócić uwagę posłowi, który w wystąpieniu swoim odbiega od przedmiotu obrad określonego w porządku dziennym, przywołaniem posła „do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu posła „do rzeczy” Marszałek może odebrać przemawiającemu głos.

3. Marszałek ma prawo przywołać posła „do porządku”, jeżeli zakłóca on porządek obrad.

4. Marszałek ma prawo przywołać posła „do porządku z zapisaniem do protokołu”, jeżeli dopuścił się on ciężkiego naruszenia porządku obrad.

5. Marszałek ma prawo podjąć decyzję o wykluczeniu posła z posiedzenia Sejmu, jeżeli poseł nadal zakłóca porządek obrad i na tym samym posiedzeniu został już przywołany „do porządku z zapisaniem do protokołu”; poseł wykluczony z posiedzenia Sejmu jest obowiązany natychmiast opuścić salę posiedzeń. Jeżeli poseł nie opuści sali posiedzeń, Marszałek Sejmu zarządza przerwę w obradach.

6. Od decyzji Marszałka Sejmu poseł może odwołać się do Prezydium Sejmu, które niezwłocznie rozstrzyga sprawę po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich. Do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy poseł nie bierze udziału w posiedzeniu.

¹⁵³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 49 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁵⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 32 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁵⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 32 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁵⁶⁾ Ust. 2–5 w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 50 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁵⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 51 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

7. O sposobie załatwienia odwołania Prezydium Sejmu niezwłocznie zawiadamia Sejm, jednak nie później niż na następnym posiedzeniu. Decyzja Prezydium Sejmu jest ostateczna.

Art. 102. 1. Z przebiegu posiedzenia Sejmu sporządza się protokół oraz sprawozdanie stenograficzne, które stanowią jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad.

2. Sprawozdanie stenograficzne obejmuje zredagowany stylistycznie pełny zapis przebiegu obrad oraz załączniki — teksty interpelacji i odpowiedzi na interpelacje, zestawienia zgłoszonych w debacie poprawek do projektów ustaw i uchwał, imienne wykazy wyników głosowań. Sprawozdanie stenograficzne obejmuje również teksty nie wygłoszone w Sejmie, jeżeli Marszałek Sejmu na wniosek posła wyraził zgodę na ich opublikowanie w tej formie. Teksty nie wygłoszone są oznakowane w sposób umożliwiający ich odróżnienie od tekstów wygłoszonych.

3.¹⁵⁸⁾ Poseł oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może autoryzować swoje wystąpienie, wprowadzając poprawki redakcyjne, nie później niż w ciągu 5 godzin od czasu wygłoszenia przemówienia. Poprawki zgłoszone po terminie umieszcza się w kolejnym sprawozdaniu stenograficznym.

4. Protokół posiedzenia Sejmu obejmuje krótki zapis o przebiegu obrad, a także — w załącznikach — pełne teksty uchwalonych ustaw, podjętych uchwał, przedłożonych sprawozdań i wniosków oraz innych materiałów rozpatrywanych przez Sejm.

5. Poseł oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może zgłosić zastrzeżenia lub poprawkę do sporządzonego protokołu nie później niż do chwili rozpoczęcia następnego posiedzenia Sejmu. O przyjęciu lub odrzuceniu poprawki Sejm rozstrzyga większością głosów bez dyskusji.

6. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń lub poprawek, uważa się za przyjęty. Przyjęcie protokołu potwierdza podpisem Marszałek Sejmu lub przewodniczący obradom wicemarszałek oraz prowadzący protokół sekretarz posiedzenia. Protokół, opatrzony pieczęcią Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przechowuje się w archiwum Sejmu.

7. Drukowanie sprawozdań stenograficznych zarządza Marszałek Sejmu.

Art. 103. (skreślony)¹⁵⁹⁾

Art. 104. Miejsca wspólnej pracy posłów są strefami bezdymnymi.

Rozdział 2

Obrady Sejmu

Art. 105.¹⁶⁰⁾ Obradami Sejmu kieruje Marszałek lub w jego zastępstwie wicemarszałek, przy pomocy dwóch sekretarzy Sejmu.

Art. 106. 1. Marszałek Sejmu udziela głosu w sprawach objętych porządkiem dziennym posiedzenia.

2. Posłowie, którzy zamierzają wziąć udział w dyskusji nad określonym punktem porządku dziennego, zapisują się do głosu u sekretarza Sejmu prowadzącego listę mówców.

3. Marszałek Sejmu udziela głosu posłom według kolejności zapisu. Prezydium Sejmu może, po wystąpieniu opinii Konwentu Seniorów, ustalić inną kolejność mówców.

Art. 107. 1. Przemówienia posłów w dyskusji nie mogą trwać dłużej niż 10 minut, z wyjątkiem wystąpień klubowych, które nie mogą przekraczać 20 minut. Marszałek Sejmu po porozumieniu z Konwentem Seniorów może ustalić inny czas przemówień i przedstawić do zatwierdzenia Sejmowi.

2. W debacie nad daną sprawą poseł może zabierać głos tylko dwa razy. Powtórne przemówienie posła w tej samej sprawie nie może trwać dłużej niż 5 minut.

3. O przedłużeniu czasu przemówienia lub o udzieleniu głosu dodatkowo decyduje Marszałek.

Art. 108. 1. Prezydium Sejmu, po wysłuchaniu opinii Konwentu Seniorów, może przedstawić Sejmowi propozycję ustalenia dla konkretnej debaty prowadzonej w ramach limitów czasowych przyznanych poszczególnym klubom poselskim; w takim wypadku Sejm ustala także czas przemówień posłów nie będących członkami klubów.

2. W razie ustalenia przez Sejm prowadzenia dyskusji w sposób określony w ust. 1:

- 1) poseł, który nie wziął w niej udziału, ma prawo złożyć, w trakcie trwania dyskusji, sekretarzowi Sejmu prowadzącemu listę mówców podpisany przez siebie tekst wystąpienia, dotyczący danego punktu porządku dziennego; wnioski i poprawki zawarte w tym wystąpieniu traktuje się jak wypowiedziane w dyskusji,
- 2) niedopuszczalne jest zgłaszanie wniosków formalnych, o których mowa w art. 109 ust. 3 pkt 1 — w zakresie dotyczącym zamknięcia posiedzenia, pkt 3, pkt 4 — w zakresie dotyczącym zamknięcia dyskusji, pkt 7, pkt 9 oraz pkt 11.

Art. 109. 1. Marszałek Sejmu udziela głosu poza porządkiem dziennym posiedzenia lub w związku z dyskusją jedynie dla zgłoszenia wniosku formalnego lub

¹⁵⁸⁾ Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 16 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁵⁹⁾ Przez art. 1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁶⁰⁾ Ustęp 2 i oznaczenie ust. 1 skreślone przez art. 1 pkt 52 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

sprostowania błędnie zrozumianego lub nieściśle przytoczonego stwierdzenia mówcy.

2. Wnioski formalne mogą dotyczyć wyłącznie spraw będących przedmiotem porządku dziennego i przebiegu posiedzenia.

3. Do wniosków formalnych zalicza się wnioski o:

- 1) przerwanie, odroczenie lub zamknięcie posiedzenia,
- 2) uchwalenie tajności posiedzenia,
- 3) zamknięcie listy mówców,
- 4) odroczenie lub zamknięcie dyskusji,
- 5) przejście do porządku dziennego,
- 6) odesłanie do komisji,
- 7) głosowanie bez dyskusji,
- 8) (skreślony)¹⁶¹⁾.
- 9) zmianę w sposobie prowadzenia dyskusji,
- 10) zmianę w sposobie przeprowadzenia głosowania,
- 11) ograniczenie czasu przemówień,
- 12) stwierdzenie quorum,
- 13) przeliczenie głosów.

4. O wniosku formalnym, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, 4 i 11–13, Sejm rozstrzyga większością głosów obecnych posłów.

5. Sejm rozstrzyga o wniosku formalnym po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.

6.¹⁶²⁾ Wniosek, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, dotyczący zamknięcia posiedzenia oraz wniosek, o którym mowa w ust. 3 pkt 4, dotyczący zamknięcia dyskusji nie mogą być złożone w trakcie debaty nad projektem ustawy konstytucyjnej lub zmiany przepisów konstytucyjnych¹⁶³⁾, a także nad projektem ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa.

7. (skreślony)¹⁶⁴⁾.

8. Wystąpienia poza porządkiem dziennym nie mogą trwać dłużej niż 2 minuty.

Art. 110. 1. Marszałek Sejmu może udzielić głosu posłowi poza porządkiem obrad dla wygłoszenia oświadczenia poselskiego. Przedmiotem oświadczenia

poselskiego nie może być sprawa, której merytoryczna treść jest interpelacją lub zapytaniem poselskim. Oświadczenie poselskie może być wygłaszane jedynie na zakończenie każdego dnia obrad.

2. Oświadczenia poselskie nie mogą trwać dłużej niż 5 minut.

3. Nad oświadczeniem poselskim nie przeprowadza się dyskusji.

Art. 111.¹⁶⁵⁾ 1. Marszałek Sejmu udziela głosu Prezydentowi na jego życzenie poza porządkiem dziennym w celu wygłoszenia orędzia. Nad orędziem nie przeprowadza się dyskusji.

2. Marszałek Sejmu udziela głosu członkom Rady Ministrów, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli, Szefowi Kancelarii Prezydenta oraz sekretarzowi stanu w Kancelarii Prezydenta zastępującego Szefa Kancelarii Prezydenta na danym posiedzeniu, poza kolejnością mówców zapisanych do głosu, ilekroć tego zażądata.

3. Marszałek Sejmu udziela głosu Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego — Przewodniczącemu Trybunału Stanu, Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych oraz Prezesowi Narodowego Banku Polskiego — w sprawach objętych zakresem ich ustawowej działalności — poza kolejnością mówców zapisanych do głosu.

Art. 112.¹⁶⁶⁾ Z zastrzeżeniem wynikającym z art. 111 po wyczerpaniu listy mówców zapisanych do głosu mogą przemawiać jedynie sprawozdawca i wnioskodawca, a następnie Marszałek Sejmu zamyka dyskusję.

Rozdział 3

Głosowanie

Art. 113. 1. Po zamknięciu dyskusji Marszałek Sejmu oznajmia, że Sejm przystępuje do głosowania. Od tej chwili można zabierać głos tylko dla zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania i to jedynie przed wezwaniem posłów przez Marszałka do głosowania.

2. Głosowanie jest jawne i odbywa się przez:

- 1) podniesienie ręki przy równoczesnym wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów,
- 2) (skreślony)¹⁶⁷⁾.

¹⁶¹⁾ Przez art. 1 pkt 53 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁶²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 33 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁶³⁾ Dotyczy projektu ustawy o zmianie Konstytucji zgodnie z przepisami rozdziału XII Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁶⁴⁾ Przez art. 1 pkt 53 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁶⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 24 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁶⁶⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 35 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁶⁷⁾ Przez art. 1 pkt 36 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

3) użycie kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem posta (głosowanie imienne).

3.¹⁶⁸⁾ W razie niemożności przeprowadzenia głosowania przy pomocy urządzenia do liczenia głosów, Marszałek Sejmu może zarządzić głosowanie przez podniesienie ręki i obliczenie głosów przez sekretarzy.

4. (skreślony)¹⁶⁹⁾.

5. O przeprowadzeniu głosowania imiennego decyduje Sejm większością głosów na wniosek Marszałka Sejmu lub na pisemny wniosek poparty przez co najmniej 30 posłów. Głosowanie imienne odbywa się przy wykorzystaniu przygotowanej w tym celu urny; posłowie kolejno, w porządku alfabetycznym, wyczytani przez sekretarza Sejmu, wrzucają swoje kartki do urny. Otwarcia urny oraz obliczenia głosów dokonuje pięciu, wyznaczonych przez Marszałka Sejmu, sekretarzy Sejmu.

6. Wyniki głosowania ogłasza Marszałek Sejmu. Wyniki głosowania imiennego Marszałek ogłasza na podstawie protokołu przedstawionego przez sekretarzy Sejmu dokonujących obliczenia głosów. Wyniki głosowania są ostateczne i nie mogą być przedmiotem dyskusji, z zastrzeżeniem art. 114.

Art. 114. 1. W razie gdy wynik głosowania budzi uzasadnione wątpliwości, Sejm może dokonać reasumpcji głosowania.

2. Wniosek może być zgłoszony wyłącznie na posiedzeniu, na którym odbyło się głosowanie.

3. Sejm rozstrzyga o reasumpcji głosowania na pisemny wniosek co najmniej 30 posłów.

4. Reasumpcji głosowania nie podlegają wyniki głosowania imiennego.

Art. 115.¹⁷⁰⁾ Sejm uchwała ustawy większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja stanowi inaczej. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały i inne rozstrzygnięcia, jeżeli przepisy Konstytucji, ustaw albo Regulaminu Sejmu nie stanowią inaczej.

Art. 116. (skreślony)¹⁷¹⁾.

Rozdział 4

Interpelacje i zapytania poselskie

Art. 117.¹⁷²⁾ 1. Interpelacje, zapytania poselskie i pytania w sprawach bieżących mogą być kierowane do członków Rady Ministrów.

2. Prezydium Sejmu wprowadza do porządku dziennego każdego posiedzenia Sejmu punkt „Interpelacje i pytania w sprawach bieżących”, przy czym czas przeznaczony na interpelacje nie może być dłuższy niż jedna godzina, a na pytania w sprawach bieżących — dwie godziny.

3. Podczas rozpatrywania punktu „Pytania w sprawach bieżących” obowiązani są być obecni na sali obrad członkowie Rady Ministrów, w stosunku do których zapowiedziano pytanie, albo osoby przez nich upoważnione.

Art. 118. 1. Interpelacje składa się w sprawach o zasadniczym charakterze.

2. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające zeń pytania, skierowana zgodnie z właściwością interpelowanego.

3. Interpelację składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu; do wniesienia interpelacji wystarczy podpis jednego posła.

4. Prezydium Sejmu może nie przyjąć interpelacji, która nie odpowiada warunkom określonym w ust. 2.

5. Prezydium Sejmu może zażądać skreślenia z interpelacji zwrotów sprzecznych ze ślubowaniem poselskim.

6. Marszałek Sejmu przesyła interpelację niezwłocznie interpelowanemu.

Art. 119. Marszałek informuje Sejm o złożonych interpelacjach nie później niż na najbliższym posiedzeniu Sejmu. Tekst interpelacji nie odczytanej na posiedzeniu Sejmu ogłasza się w załączniku do sprawozdania stenograficznego z posiedzenia Sejmu. Marszałek informuje Sejm o nadesłanych odpowiedziach na interpelacje oraz o niewpłynięciu odpowiedzi na interpelacje w wyznaczonym terminie — na najbliższym posiedzeniu Sejmu.

Art. 120. 1. Odpowiedź na interpelację jest udzielana w formie pisemnej nie później niż w ciągu 21 dni od dnia otrzymania interpelacji — na ręce Marszałka Sejmu.

2. Odpowiedź pisemną składa się z dołączeniem trzech odpisów. Marszałek przesyła interpelantowi odpis odpowiedzi i informuje Sejm o jej treści. Tekst pisemnej odpowiedzi na interpelację ogłasza się w załączniku do sprawozdania stenograficznego z posiedzenia Sejmu.

3.¹⁷³⁾ W razie nieotrzymania odpowiedzi pisemnej w terminie lub w razie uznania otrzymanej odpowiedzi za niezadowolającą, interpelant może zwrócić się do Marszałka o zażądanie dodatkowych wyjaśnień, a także umieszczenie interpelacji na porządku dziennym posiedzenia.

¹⁶⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 36 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁶⁹⁾ Przez art. 1 pkt 36 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁷⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁷¹⁾ Przez art. 1 pkt 25 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

¹⁷²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 19 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁷³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 40 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

Art. 121. 1. Rozpatrzenie interpelacji na posiedzeniu Sejmu obejmuje informację o treści interpelacji oraz udzielenie przez interpelowanego odpowiedzi; interpelant może zwrócić się do interpelowanego o udzielenie dodatkowych wyjaśnień; odpowiedź na interpelację nie może trwać dłużej niż 10 minut, a udzielenie dodatkowych wyjaśnień — dłużej niż 5 minut.

2. W sprawie interpelacji oraz udzielonej na nią odpowiedzi może być przeprowadzona dyskusja.

3.¹⁷⁴⁾ Sejm może uznać odpowiedź za wystarczającą bądź wezwać interpelowanego do uzupełnienia odpowiedzi. Interpelowany może udzielić uzupełniającej odpowiedzi na następnym posiedzeniu Sejmu. O decyzji Sejmu Marszałek zawiadamia Prezesa Rady Ministrów.

Art. 121a.¹⁷⁵⁾ Przepisy art. 118 ust. 2—6, art. 119 oraz art. 120 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do zapytań poselskich.

Art. 122.¹⁷⁶⁾ 1. (skreślony)¹⁷⁷⁾.

2.¹⁷⁸⁾ Pytania w sprawach bieżących formułowane są ustnie na każdym posiedzeniu Sejmu i wymagają bezpośredniej odpowiedzi.

3.¹⁷⁹⁾ Poseł informuje Prezydium Sejmu na 12 godzin przed rozpoczęciem posiedzenia o ogólnej tematyce pytania i jego adresacie.

4.¹⁷⁹⁾ Prezydium Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, ustala dla każdego posiedzenia porządek formułowania pytań, kierując się aktualnością i szczególnym znaczeniem pytania, kolejnością zgłoszenia gotowości sformułowania pytania oraz tworzeniem szansy formułowania pytań przez członków klubów, kół poselskich i postów nie zrzeszonych, stosownie do wielkości tych grup.

5.¹⁷⁹⁾ Marszałek Sejmu informuje o gotowości złożenia pytań i ustalonym porządku ich formułowania.

6. (skreślony)¹⁸⁰⁾.

7. (skreślony)¹⁸⁰⁾.

8.¹⁷⁹⁾ Rozpatrzenie przez Sejm sprawy pytania obejmuje przedstawienie treści pytania oraz udzielenie krótkiej ustnej odpowiedzi przez osobę, do której pytanie zostało skierowane; postawienie pytania może trwać nie dłużej niż 1 minutę, udzielenie zaś odpowiedzi — nie dłużej niż 5 minut.

9.¹⁷⁹⁾ Nad pytaniem i udzieloną odpowiedzią nie przeprowadza się dyskusji. Marszałek Sejmu dopuszcza jednak do postawienia pytań dodatkowych, przy czym w pierwszej kolejności uprawnienie takie przysługuje składającemu pytanie. Dodatkowe pytania nie mogą trwać dłużej niż 30 sekund, a łączna uzupełniająca odpowiedź nie może trwać dłużej niż 5 minut. Marszałek Sejmu może wyrazić zgodę na wydłużenie czasu łącznej odpowiedzi na pytanie dodatkowe.

10. (skreślony)¹⁸⁰⁾.

Art. 123.¹⁸¹⁾ Prezydium Sejmu informuje postów, które ze zgłoszonych interpelacji i zapytań zostają włączone do porządku dziennego określonego posiedzenia Sejmu.

Art. 124. (skreślony)¹⁸²⁾.

DZIAŁ IV

Kancelaria Sejmu

Art. 125. 1. Kancelaria Sejmu wykonuje zadania organizacyjno-techniczne i doradcze związane z działalnością Sejmu i jego organów.

2. Kancelaria Sejmu stwarza postom warunki do wykonywania mandatu poselskiego, a w szczególności przekazuje druki sejmowe oraz inne opracowania i materiały związane z pracami Sejmu, w tym teksty ujednolicone projektów ustaw; umożliwia korzystanie z opracowań fachowych, literatury i ekspertyz; stwarza postom warunki uczestniczenia w pracach Sejmu i jego organów, a także zapewnia techniczno-organizacyjne i finansowe warunki działalności biur poselskich lub innych jednostek organizacyjnych do obsługi terenowej działalności postów.

Art. 126. 1.¹⁸³⁾ Kancelarią Sejmu kieruje Szef Kancelarii Sejmu przy pomocy nie więcej niż dwóch zastępców.

2. Szefa Kancelarii Sejmu powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

3.¹⁸⁴⁾ Zastępców Szefa Kancelarii Sejmu powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu.

¹⁸⁰⁾ Przez art. 1 pkt 21 lit. d) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁸¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 43 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁸²⁾ Przez art. 1 pkt 44 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁸³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 1994 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 62, poz. 545), która weszła w życie z dniem 18 listopada 1994 r.

¹⁸⁴⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 183, ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 54 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁷⁴⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 41 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁷⁵⁾ Dodany przez art. 1 pkt 20 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁷⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 42 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

¹⁷⁷⁾ Przez art. 1 pkt 21 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁷⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

¹⁷⁹⁾ Ze zmianami w ust. 3, 4, 5, 8 i 9 wprowadzonymi przez art. 1 pkt 21 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

Art. 127. 1. Szef Kancelarii Sejmu jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Kancelarii Sejmu i ponosi odpowiedzialność za ich działania.

2. Szef Kancelarii Sejmu jest odpowiedzialny za wykonanie budżetu Kancelarii Sejmu oraz majątek Skarbu Państwa będący w zarządzie Kancelarii Sejmu.

Art. 128.¹⁸⁵⁾ Organizację Kancelarii Sejmu określa statut Kancelarii, nadany na wniosek Szefa Kancelarii Sejmu w trybie art. 11 ust. 1 pkt 14.

DZIAŁ V

Przepisy szczególne i końcowe

Art. 129. Zmiana niniejszej uchwały może nastąpić na wniosek Prezydium Sejmu, Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich lub co najmniej piętnastu posłów.

Art. 129a.¹⁸⁶⁾ Projekty uchwał w sprawie regulaminu Sejmu rozpatruje się w trzech czytaniach, chyba że Sejm postanowi inaczej; art. 33 — 46 stosuje się odpowiednio.

Art. 130. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 131. Traci moc uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 lipca 1986 r. — Tymczasowy regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 21, poz. 151, z 1987 r. Nr 29, poz. 225 i Nr 36, poz. 303, z 1989 r. Nr 26, poz. 202, z 1990 r. Nr 16, poz. 121 i Nr 30, poz. 229, z 1991 r. Nr 43, poz. 296 i 297 oraz z 1992 r. Nr 8, poz. 55).

Art. 132. Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia uchwalenia.

¹⁸⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 55 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁸⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 22 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

Załącznik do uchwały Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej z dnia
30 lipca 1992 r.

PRZEDMIOTOWY ZAKRES DZIAŁANIA KOMISJI SEJMOWYCH¹⁸⁷⁾

Do zakresu działania Komisji:

- 1) Administracji i Spraw Wewnętrznych należą sprawy administracji państwowej oraz bezpieczeństwa, ładu i porządku publicznego, a także geodezji i kartografii;
- 2) do Spraw Służb Specjalnych należy opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących służb specjalnych oraz ocena aktów normatywnych o charakterze ogólnym w sprawach działalności tych służb, opiniowanie kierunków pracy służb specjalnych w oparciu o informacje przedstawiane przez szefów tych służb, rozpatrywanie corocznych sprawozdań szefów tych służb, opiniowanie wniosków w sprawie powołania poszczególnych osób na stanowiska szefów i zastępców szefów służb specjalnych, opiniowanie projektu budżetu w zakresie dotyczącym służb specjalnych oraz sprawozdania z jego wykonania, ocena współdziałania służb specjalnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministrowi Obrony Narodowej oraz współdziałania tych służb z innymi służbami i jednostkami wojskowymi nadzorowanymi przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, ocena współdziałania służb specjalnych z organami administracji państwowej i or-

ganami ścigania oraz badanie skarg dotyczących działalności służb specjalnych;

- 2a)¹⁸⁸⁾ do Spraw Kontroli Państwowej należą sprawy działalności Najwyższej Izby Kontroli oraz Państwowej Inspekcji Pracy, a w szczególności opiniowanie planów pracy Najwyższej Izby Kontroli i rocznych sprawozdań z działalności Najwyższej Izby Kontroli oraz Państwowej Inspekcji Pracy, ich budżetów i sprawozdań z ich wykonania, opiniowanie projektu statutu Najwyższej Izby Kontroli oraz statutu Państwowej Inspekcji Pracy, opiniowanie innych rozstrzygnięć organów Sejmu oraz wniosków i materiałów wynikających z ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, składanie Sejmowi wniosków o niezwłoczne przekazanie informacji o wynikach kontroli przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli, przeprowadzanie okresowych ocen działalności Najwyższej Izby Kontroli oraz Państwowej Inspekcji Pracy, w tym analizy przeprowadzonych kontroli i realizacji wystąpień pokontrolnych i przedkładanie ich Marszałkowi Sejmu;

- 3) Edukacji, Nauki i Młodzieży należą sprawy kształcenia i wychowania przedszkolnego, podstawowego, ogólnokształcącego, zawodowego, pomaaturalnego i wyższego, oświaty dorosłych, kształ-

¹⁸⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 56 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

¹⁸⁸⁾ Dodany przez art. 1 pkt 26 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

- cenia, doksztalcania i doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz kadr naukowych, wypoczynku, kultury fizycznej i sportu dzieci i młodzieży, opieki nad dziećmi i młodzieżą, archiwów, polityki rozwoju nauki i postępu technicznego, organizacji i kierowania nauką, badań naukowych, jednostek badawczo-rozwojowych, wdrożeń wyników badań do praktyki, wynalazczości i racjonalizacji, normalizacji, metrologii i jakości, korporacji i stowarzyszeń naukowych, współpracy naukowej z zagranicą, samorządu uczniowskiego i studenckiego oraz w jednostkach badawczo-rozwojowych, a także sprawy realizacji aspiracji młodego pokolenia oraz społeczno-zawodowej adaptacji młodzieży; przedmiotowy zakres działania Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży nie zwalnia innych komisji od szczególnej troski o sprawy postępu naukowo-technicznego w dziedzinach należących do ich właściwości;
- 4) Etyki Poselskiej należą sprawy opracowania „Zasad etyki poselskiej”, ich uzupełniania i korygowania oraz upowszechnianie ich wśród posłów, rozpatrywanie spraw posłów, którzy zachowują się w sposób nie odpowiadający godności posła, rozpatrywanie spraw wynikających z Rejestru Korzyści i majątkowych oświadczeń poselskich;
  - 5) Finansów Publicznych należą sprawy systemu pieniężnego, kredytowego i podatkowego, płac i dochodów, budżetu i planów finansowych państwa, funduszy celowych, agencji i fundacji z udziałem Skarbu Państwa, ubezpieczeń majątkowych oraz cef i statystyki;
  - 6) Gospodarki należą sprawy polityki gospodarczej, a w szczególności: restrukturyzacji gospodarki, efektywności przemysłu, handlu międzynarodowego i wewnętrznego, technologii, inwestycji bezpośrednich i udziału kapitału zagranicznego, a także samorządu pracowniczego, gospodarczego i pracodawców;
  - 7) Integracji Europejskiej należą sprawy dotyczące procesu integracji europejskiej oraz realizacji umów międzynarodowych w tym zakresie;
  - 8) Kultury Fizycznej i Turystyki należą sprawy kultury fizycznej, sportu i turystyki;
  - 9) Kultury i Środków Przekazu należą sprawy polityki kulturalnej i informacyjnej państwa, w tym rozwoju kultury i sztuki, twórczości, upowszechniania kultury, ochrony dziedzictwa kulturalnego, prasy, radia i telewizji, wydawnictw, społecznego ruchu kulturalnego oraz współpracy kulturalnej z zagranicą;
  - 10) Łączności z Polakami za Granicą należą sprawy więzi z krajem Polaków i osób pochodzenia polskiego zamieszkałych za granicą na stałe lub czasowo;
  - 11) Małych i Średnich Przedsiębiorstw należą sprawy związane z tworzeniem właściwych podstaw prawnych dla powstawania, działania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw prowadzonych przez różne podmioty gospodarcze, dostosowywania norm prawnych, również w procesie legislacyjnym, do potrzeb i możliwości działania takich przedsiębiorstw, a także rozwoju rzemiosła, spółdzielczości oraz działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości oraz usług;
  - 12) Mniejszości Narodowych i Etnicznych należą sprawy związane z utrzymaniem dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, etnicznych i językowych oraz ochrony ich praw;
  - 13) Obrony Narodowej należą sprawy obrony państwa, dotyczące zwłaszcza działalności sił zbrojnych, systemu oraz funkcjonowania obrony terytorialnej kraju i obrony cywilnej, wykonywania obowiązków w dziedzinie umacniania obronności przez organy państwowe i przedsiębiorstwa państwowe, organizacje spółdzielcze i społeczne oraz przez obywateli, a także sprawy zakładów przemysłu obronnego;
  - 14) Ochrony Konkurencji i Konsumentów należą sprawy ochrony przed działaniem monopolu, w szczególności monopolu naturalnych, zapewniania wolności konkurencji na rynku, zasadności koncesjonowania zawodów i działalności gospodarczej, przeciwdziałania monopolizacji oraz ochrony praw konsumenta;
  - 15) Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa należą sprawy ochrony i kształtowania środowiska oraz ochrony nieodnawialnych jego zasobów, gospodarki wodnej, dróg wodnych śródlądowych, meteorologii, hydrologii, geologii oraz leśnictwa i gospodarki leśnej;
  - 16) Odpowiedzialności Konstytucyjnej należy prowadzenie postępowania w sprawie badania zasadności skierowanych do niej wniosków wstępnych o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej, podejmowanie uchwał w tym przedmiocie oraz przedstawianie Sejmowi sprawozdań z przeprowadzonych prac;
  - 17) Polityki Przestrzennej, Budowlanej i Mieszkaniowej należą sprawy budownictwa oraz gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej;
  - 18) Polityki Społecznej należą sprawy kształtowania polityki socjalnej państwa, ochrony pracowników, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy, analizy systemu płac i kosztów utrzymania, walki z bezrobociem, problemów społecznych i socjalnych osób niepełnosprawnych, ubezpieczeń społecznych, świadczeń socjalnych, pomocy społecznej, komunalnego budownictwa mieszkaniowego, problemów kombatanatów;
  - 19) Regulaminowej i Spraw Poselskich należą sprawy związane z wyrażeniem przez Sejm zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo aresztowanie bądź za-

- trzymanie, z warunkami wykonywania przez posłów mandatu poselskiego, jego wygaśnięcia, z działalnością biur poselskich, dotyczące wykładni i stosowania Regulaminu Sejmu oraz dokonywania analiz skarg i wniosków kierowanych do Sejmu i jego organów; rozpatrywanie zarzutów niewykonywania przez posłów obowiązków poselskich; sprawowanie stałego nadzoru nad pracą Kancelarii Sejmu;
- 20) Rodziny należą sprawy ustaw dotyczących bezpośrednio funkcjonowania rodziny, wypełniania jej ról i zadań, występowania z propozycjami regulacji prawnych dotyczących tych zagadnień oraz współpraca z rządowym pełnomocnikiem do spraw rodziny i kobiet;
- 21) Rolnictwa i Rozwoju Wsi należą sprawy rolnictwa, ogrodnictwa, sadownictwa, skupu płodów rolnych, hodowli, spółdzielczości rolniczej, gospodarki i ochrony gruntów rolnych i leśnych, zaopatrzenia wsi i rolnictwa w środki produkcji, w tym melioracji i zaopatrzenia wsi w wodę, przemysłu spożywczego, rybactwa śródlądowego oraz przetwórstwa rybnego, społeczno-zawodowych organizacji rolników i sytuacji socjalno-bytowej ludności wiejskiej; do zakresu działania Komisji należą również sprawy określania kierunków demonopolizacji organów i struktur zajmujących się powyższą działalnością oraz rozwoju i modernizacji infrastruktury wsi oraz problematyka związana z oświatą i doradztwem rolniczym;
- 22) Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej należą sprawy organizacji i funkcjonowania struktur samorządu terytorialnego, zarządu mieniem komunalnym, gospodarki komunalnej, zagospodarowania przestrzennego oraz rozwoju regionów i społeczności lokalnych; do zakresu działania Komisji należy także rozpatrywanie założeń polityki regionalnej państwa;
- 23) Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji należą sprawy przekształceń form własności, w tym głównie sektora państwowego, oraz nadzoru nad własnością publiczną w gospodarce;
- 24) Spraw Zagranicznych należą sprawy polityki zagranicznej państwa;
- 25) Sprawiedliwości i Praw Człowieka należą sprawy przestrzegania prawa i praworządności, sądów, prokuratury, notariatu, adwokatury i obsługi prawnej, funkcjonowania samorządów adwokackiego i radcowskiego, sprawy przestrzegania praw człowieka;
- 26) Transportu i Łączności należą sprawy transportu lądowego, powietrznego i wodnego, łączności radiowej i telefonicznej, sieci komputerowych, telekomunikacji i poczty, a także gospodarki morskiej, w tym morskiej floty handlowej, portów morskich, rybołówstwa morskiego oraz popularyzacji problematyki morskiej;
- 27) Zdrowia należą sprawy ochrony zdrowia.